

Biztonságpolitika és migráció

- Különös tekintettel a nyugat-balkáni migrációs útvonalra -

Juhász Attila, Fatlum Gashi

Budapest, 2016. november

Tartalomjegyzék

Előszó.....	4
Vezetői összefoglaló	8
Metodológia	10
A menekültválság két útvonala.....	11
A menekültválság hatása a nyugat-balkáni régióra	11
A másik út: Orosz befolyás a menekültválság és a nyugat-balkáni régió fölött.....	14
A nyugat-balkáni országok politikai reakciói	18
Macedónia: emberi jogok megsértése, rendőri visszaélés, intézményi reakciók.....	18
Horvátország: politikai változások és emberi jogi sérelmek	19
Szerbia: politikai reakció, a civil társadalom mobilizálódása és az emberi jogi vonatkozások.....	21
A menekültek Nyugat-Európába csempészése	24
Politikai reakciók az embercsempészet megakadályozása érdekében.....	24
Az EU-Törökország egyezmény: milyen hatással volt az egyezmény a nyugat-balkáni országokra?	27
A menekültválság biztonságpolitikai következményei: a vallásos és etnikai radikalizálódás veszélye.....	32
Macedónia: az Európai Unióval való együttműködés hiánya és a menekültek jövőbeli integrálásával kapcsolatos félelmek.....	32
Szerbia és Horvátország: nemzetiségi és államok közötti feszültség	34
A menekültválság és vallásos radikalizáció.....	35
Javaslatok és konklúzió.....	36
English summary - Security Policy and Migration.....	38
Securitisation.....	38
Methodology and aims.....	38
Migration route in the Western Balkans	39

Policy responses.....	39
Refugee crisis as a political tool	40
Security implications	42
Policy suggestions and conclusion.....	42
Bibliográfia	44
A szerzőkről.....	51
Impresszum.....	51

Előszó

“Minden egyes bevándorló közbiztonsági és terrorizmus kockázatot jelent [...] Számunkra a migráció nem megoldás, hanem probléma...nem gyógyszer, hanem mérge, nincs szükségünk rá, és nem fogjuk lenyelni...”¹

A humanitárius problémaként induló menekültválság mára Európa-szerte biztonságpolitikai kérdéssé alakult. A migrációs válságot egy sor populista politikai hang nemcsak az egyes országok létét fenyegető, de az egész kontinenst és az Európai Unió jövőjét veszélybe sodró kockázatként állította be, amely rámutatott az EU legitimitásbéli és hatékonyságbéli gyengeségére.² A veszélyforrás fényében számos *megvédendő „tárgy”* (referent object) emelkedett ki az értékek közül: kultúra, vallás, moralitás, nők, gyerekek, stb. Mind védelemre szorulnak egy „radikálisan különböző kultúrából”³ beáramló embertömeggel szemben, amely teljes mértékben összeférhetetlen az „európai életmóddal”, ebben az értelmezési keretben, egy fehér, keresztény életmóddal. Az ilyesféle retorika ékes példája a menekültek biztonságiasítási (securitisation / szekuritizáció) folyamatának, amely keretében egy politikai személy – ez esetben a menekült / migráns – mint veszélyforrás kerül definiálásra. Mint ilyen, egy egész társadalom létbiztonságát veszélyezteti, és így különleges eszközökkel is fel lehet lépni vele szemben.⁴ A biztonságiasítás tehát a veszély diszkurzív termelése egy politikai személy jelenlétére építve, amely mint „más” van szembeállítva a „normális” biztonsági tárggyal, amelyet meg kell védeni a diszkurzív módon előállított veszély forrásától. A jelen probléma kontextusán belül a migrációs válság biztonságiasítása több párhuzamosan futó biztonságiasítási folyamat és esemény összefonódása, amely számos területet magába foglal, úgy, mint vallás, gender, gazdasági helyzet, egészségügy, politika. Ezen folyamatok és események lehetővé teszik egymás létrejöttét, különösképp, mikor a biztonságiasítási folyamatok legfőbb ösztönzői populista politikai erők, amelyek saját bevallásuk szerint, a ’csendes többséget’ képviselik országaikon belül.

A menekültválság keretében Európa határaihoz érkezők definiálása (például, ki számít ’menekültnek’, ’jó migránsnak’, vagy ’rossz migránsnak’) azon alapul, hogy mit tekintünk elfogadható biztonsági kockázatnak. Például a válogatás nélkül ölő, közel sem precíziós

¹ AFP. ‘Migration is ‘poison’ for Europe’. *Yahoo! News*. 2016. július 26.

² Traynor, I. ‘Migration crisis: Hungarian PM says Europe in grip of madness’. *The Guardian*. 2015. szeptember 3.

³ Ibid.

⁴ Buzan, B., Weaver, O. and de Wilde, J. *Security – A New Framework for Analysis*, (Colorado, Lynne Rinner Publishers, Inc., 1998), p. 23.

hordóbomba által okozott közvetlen életveszély a szíriai civilek szempontjából jogos veszély, amely alapján menekültstátuszt kérhetnek. A létfenttartás ellehetetlenülése egy országon (vagy háborús zónán) belüli gazdasági körülmények miatt viszont nem adhat alapot ugyanehhez. Kulcsfontosságú az ilyen és ehhez hasonló folyamatoknak figyelmet szentelni, hiszen ahogy a biztonságiasított politikai személyt értelmezzük, bizonyos cselekvésformákat engedélyez a biztonságiasító hatalomnak; kihangsúlyozva annak a szükségességét, hogy megkérdőjelezzük és darabjaira szedjük a 'migráns' kormányretorika által diszkurzívan előállított alakját. A biztonságiasító diskurzus ugyanakkor magában hordozza a lehetőséget, hogy a 'védekezés' köré formált politikai eszközökből 'támadásra' alkalmas fegyver alakuljon. Ezen a ponton kell a 'támadás' koncepcióját megvitatni; ha a biztonságiasítás lehetővé tesz egy sor cselekvést a 'más' migráns politikai szubjektifikációján keresztül, melynek keretében a védendő 'referent object' is definiálásra kerül, akkor ebből a kapcsolatból kifolyólag a különböző cselekvésekre válaszoló cselekvéssel a politikailag kategorizált személyek dinamikusan változnak a populista politikai erők igénye szerint, amely, mivel saját bevallása szerint tükrözi azt, létrehozza a 'többség akaratát'. Így, az olyan populista politikai erők, amelyek képesek a közvélemény politikai attitűdjének alakítására (különösképpen, ha komoly befolyással rendelkeznek a média felett, illetve, ha rendelkeznek a kellő infrastruktúrával) a társadalmi problémák biztonságiasításának eszközével a 'védekező' tevékenységet, mint a populista politikus saját akaratának érvényesítése kerül beállításra, kialakítva egy 'erős védelmező' imázsát. Ugyanakkor 'támadó jellegű' és vitatott döntések esetén a kormány könnyebben meg tudja védeni döntését, ha a lakosság egy nagyobb részét (nem feltétlenül a többség) felhasználhatja, mint indok és a döntés jogosságának forrását. A biztonságiasítás tehát lehetővé teszi a közvélemény támogatásának előállítását és biztosítását a társadalom azon rétegeiben, amelyek politikai preferenciája egyezik a populista párt ideológiájával, és ez a támogatás felhasználható a biztonságiasítás tovább mélyítésére és a további cselekvési lehetőségek létrehozatalára.

Mivel a migráció és a menekültek több megvédendő tárgy elleni fenyegetésként lettek megjelölve, demonstrálva a számos biztonságiasítási folyamat jelenlétét, számos területen kell a folyamatok befolyását figyelemmel követni a populista retorikával és támogatással kapcsolatban. Az egyik ilyen terület a biztonságiasítás társadalmi nemekre gyakorolt hatása, nemcsak az Európába érkező menekültekre való tekintettel, de azokkal a nőkkel kapcsolatban is, akiknek a biztonsága, és konzekvensen a nemzet és kultúra biztonsága, a populista retorika szerint veszélybe került az érkező migránsok miatt. Ugyanakkor, mivel nem csak a nőknek van társadalmi nemük így a retorika nem csak a nőkkel kapcsolatos gender kérdésekre van

kihatással, hanem új férfiképeket is teremt, amely például a nőt védelmező férfi, és a védelemre szoruló nő toposzán keresztül erősíti meg a tradicionális gender szerepeket és identitásokat. Ahogy a 'más' definiálásra kerül ebben a diskurzusban, szükségszerűen kihatással lesz a tárgy alakjára, amelyet 'normálisként' és 'természetesként' értelmeznek, így kreálva új hatalmi kapcsolatokat a meglévő politikai rendszerekben és társadalmakon belül, és új kritériumokat azzal kapcsolatban, hogy ki számít 'igazi' állampolgárnak egy olyan politikai rendszerben, ahol a jobboldali populizmus egy olyan kormányzási mód, amely a társadalom csoportokra és kategóriákra darabolásával kormányoz aszerint, hogy kik a hazafiak és kik a hazaárulók.

Több országban civil szervezetek igyekeztek csökkenteni a menekültválság negatív hatásait, és segítettek a menekülteknek megbirkózni a mindennapos problémáikkal, vagy igyekeztek átláthatóbbá tenni a kormányok döntéseit, illetve azok következményeit; ezzel eltértek a kormányok által elfogadhatóként meghatározott társadalom kategóriájától. Programjaikkal több civil szervezet is a kormányok célkeresztjébe került, „külföldi ügynökként” bélyegezték meg őket, akik idegen hatalmak és a „nemzetközi politikai elit” érdekében igyekeznek az országok szuverenitását elrabolni; ezáltal is kiegészítve a biztonságiasítandó faktorokat, amik immár magukba foglalják a civil szervezeteket is.

A menekültválság biztonságiasításának egy másik aspektusa is figyelmet igényel: a 'védendő' megítélésének alakulása azok szemében, akikkel szemben a 'védendő tárgy' védendővé vált a populista retorika által. A jobboldal és a jobboldali populista politikai pártok feltüzelő és xenofób retorikája magában hordozza a társadalomban végig futó szakadékok további mélyítésének veszélyét, így növelve a gyűlölet-bűncselekmények és erőszak lehetőségét olyan társadalmakban, ahol nagyobb számban élnek muszlim állampolgárok. Továbbá, tekintve, hogy a populista pártok diskurzusában a párt a 'nép' azonnali követeléseire és akaratára reagál annak érdekében, hogy rövidtávú politikai előnyt szerezzen vetélytársaival szemben, mindamelllett, hogy a bevándorlás hosszútávú kockázatait is kihangsúlyozza (pl. nemzethalál), a stratégia fordított potenciális hatásai figyelmen kívül hagyják. A populista retorika és a biztonságiasítás hatását az országokban élő kisebbségekre figyelemmel kell kísérni, a diskurzus által generált egyének és csoportok közötti hatalmi kapcsolatokkal együtt.

Annak érdekében, hogy egy holisztikus képet kapjunk a menekültválság biztonságiasításáról, ilyen és ehhez hasonló kérdések maradéktalanul fontosak lesznek. A jelen dokumentum szerepe, egy alap biztosítása, amely segítséget nyújt a témában történő kutatásoknak és

politikai tevékenységnek elsősorban ahhoz, hogy a migrációs válság a Nyugat-Balkánon keresztül vezető útvonaláról naprakész információval szolgáljon.

Vezetői összefoglaló

- A menekültválságok kezelése nem teljesen új élmény a nyugat-balkáni lakosság számára, hiszen a régió több menekülthullámot is átélt a délszláv háború előtt és alatt. Jelenleg olyan országok, mint például Horvátország, Szerbia vagy Macedónia földrajzi helyzetükből adódóan kénytelenek a menekültválság súlyát viselni.
- A térséggel kapcsolatban egész Európában felmerülnek határvédelmi problémák és aggodalmak, ehhez kapcsolódóan pedig az embercsempészet és emberi jogok megsértése, amelyek elsősorban az országok közötti együttműködés hiányának következményei. Ugyanakkor Szerbia és Macedónia pénzügyi problémákkal is kénytelen megküzdeni, amelyek jelentősen megnehezítik ezen országok számára a menekültválság kezelését.
- A nyugat-balkáni migrációs útvonal kialakulása óta több mint egymillióan keltek át a fent említett országokon, az esetek többségében anélkül, hogy bármelyik országban regisztrálták volna őket, vagy hogy biztosították volna számukra a legalapvetőbb emberi szükségleteiket, illetve az orvosi ellátást. A dokumentumok nélkül érkező menekültek és a regisztrálás hiánya biztonságpolitikai aggodalmakat keltett, nemcsak a helyi kormányok, de az Európai Unió berkein belül is, különösen a párizsi terrortámadások után.
- A nyugat-balkáni régió országainak (Szerbia, Horvátország, Macedónia) rohamléptekben kellett bevándorlási és menedékjogi törvényeiket módosítaniuk. Szerbia és Macedónia megsértették a nemzetközi jogi normákat azzal, hogy nem biztosítottak alapvető segítséget és körülményeket a menekültek számára, ideértve a megfelelő szállást, ételt és egészségügyi ellátást. Az emberi jogok megsértésének különböző eseteit (például nők, gyermekek és idősek elleni erőszak) számos menekülttáborban jelentették.
- A határokon átlépő nagy számú migráns aláásta a régió országainak saját határaik hatékony ellenőrzésére és irányítására való képességének érzetét. Dokumentumok nélkül érkezők, köztük kiskorúak, világossá tették a határok közötti átjárás biztonságának törékenységet. A nyugat-balkáni országok gyenge határvédelmi képességei biztonságpolitikai kockázatot jelentenek az Európai Unió számára. Ezek az országok képtelenek kiszűrni a menekültekkel együtt érkező potenciális iszlamista terroristákat, akik szintén Nyugat-Európát igyekeznek elérni azért, hogy támadásokat hajtsanak végre. Az embercsempészet szintén újra „virágzó” problémává vált. A helyzet kedvező számos bűnözőnek, akik gyakran szabadon mozognak az államhatárok közelében, és egy vagyont vesznek ki a menekültek zsebéből az Európai Unióba vezető útért.

- Politikai szempontból a menekültválság a szélsőjobboldal eszközévé vált a nyugat-balkáni régióban; ezek a radikális politikai erők terjesztik a migránsellenes üzeneteiket. A Brexit csak tovább bátorította a szélsőjobboldali pártok hangját az EU menekültpolitikájával szemben, mely a menekültválsággal járó terheket volt hivatott enyhíteni. Mindemellett az országok közötti kapcsolatokra is hatással volt a válság, különösképp Horvátország és Szerbia esetében.
- Aggodalomra ad okot továbbá a térségben jelenlévő orosz befolyás és annak potenciális növekedése, ami még nehezebbé tenné az Európai Unió számára az EU-s politikai programok és reformok gyakorlati alkalmazását több területen is.

Metodológia

A jelentés első szekciójának célja a menekültválság nyugat-balkáni régióra gyakorolt nyomásának és a nyugat-balkáni országokon keresztülvezető út bemutatása. A válság alakulásának rövid áttekintését követően a dokumentum egy alternatív útvonal bemutatásával folytatódik, és megvizsgálja az orosz útvonal kialakulásának politikai következményeit, illetve a régió biztonságpolitikájának egyik sarkalatos kérdését: a régióra gyakorolt orosz befolyás problematikáját. Ezen részt követően, a dokumentum röviden bemutatja azon államok menekültválságra adott politikai válaszait, országoként lebontva, amelyeknek meg kellett küzdeniük az embertömegek érkezésével, illetve áthaladásával. A dokumentum külön figyelmet fordít az országok egyéni módszereire, amelyekkel igyekeztek megakadályozni több felmerülő problémát, mint például a rendőrség, vagy más szervek által elkövetett emberi jogi sérelmek, vagy mint az embercsempészet és az emberkereskedelem. A jelentés harmadik fejezete az Európai Unió és Törökország közötti migrációs egyezmény hatását mutatja be, illetve az egyezmény egyik sarkalatos és problematikus feltételét, a török irányba történő vízumliberalizációt, ami a török állampolgároknak szabad mozgást jelentene az Európai Unió területén belül. Ezt követően a dokumentum a menekültválság biztonságpolitikai kockázatai elemzésével folytatódik, különös figyelmet fordítva a radikalizálódás és integráció problémájára. Nem utolsósorban, a kutatás körbejárja, hogy a menekültválságnak lesz-e akkora hatása, hogy fokozza a nemzetiségi ellentéteket a nyugat-balkáni országok között, és hogy hogyan járulhat potenciálisan hozzá a radikális vallásos csoportok fejlődéséhez Bosznia-Hercegovinán és Szerbián belül.

A kutatás jellegéből fakadóan, a kutatás során mind kvalitatív, mind kvantitatív források is felhasználásra kerültek. A kvantitatív adatokat elsősorban az ENSZ Menekültügyi Főbizottságától, illetve a FRONTEX forrásaiból származnak, míg a kvalitatív anyagok különböző politikusokkal, menekültekkel és egyéb szervekkel készült interjúkból, illetve civil szervezetek jelentéseiből gyűjtöttük össze. Az egyes országok különböző területekhez sorolható politikai válaszait is elemeztük, annak érdekében, hogy az olvasónak naprakész és specifikus információval szolgálhassunk a migrációs kérdésekben. A kutatás során nyilvánosan hozzáférhető adatokkal dolgoztunk.

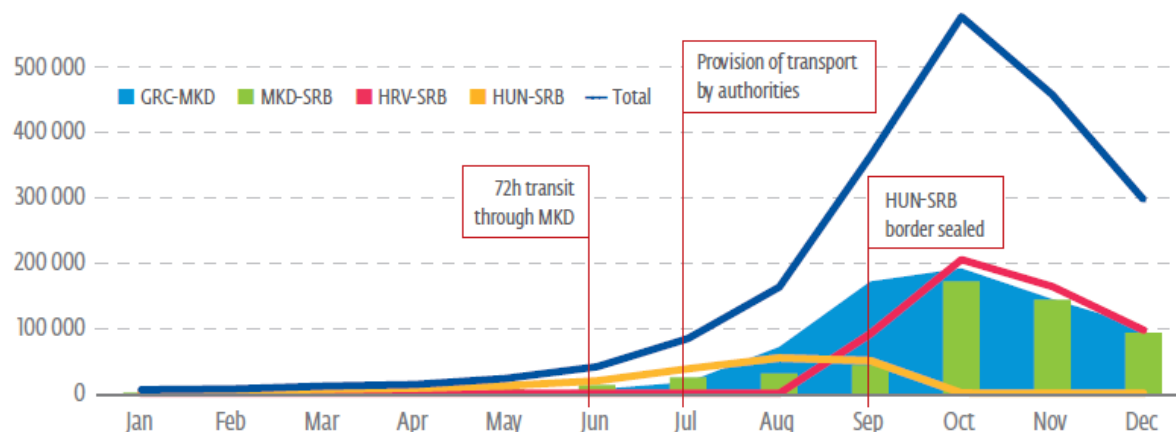
A menekültválság két útvonala

A menekültválság hatása a nyugat-balkáni régióra

A balkáni országoknak nem kellett a mostanihoz hasonló volumenű menekülthullámmal megküzdeniük az 1999-es koszovói háború óta. A balkáni régiót elérő és Nyugat felé továbbhaladni kívánó menekültek és migránsok nagy része Szíriából, Afganisztánból és Irakból érkezik (utóbbiak jóval kisebb számban).⁵ A FRONTEX adatok mutatják (1.1 diagram, 1.2 táblázat) a nyugat-balkáni migrációs útvonal menti illegális határátlépések számát, ami 2015-ben elérte a 2081366 főt. A válság kezdete előtt is magas volt a balkáni országok állampolgárainak mozgása Szerbián keresztül (például Koszovóból, Albániából), a szerb vízumliberalizáció miatt. Számos albán Albániából, Macedóniából és Koszovóból ragadta meg a lehetőséget, hogy Nyugat-Európába költözzön, a szerb-magyar határon keresztül.

In the second half of 2015 there was a dramatic surge in the non-regional flow at the top four border sections

Illegal border-crossings between BCPS by non-regional migrants and main developments introducing their level in 2015

Source: WB-RAN data as of 3 February 2016

1.1 diagram (FRONTEX Annual Risk Analysis 2016, p. 15)

⁵ FRONTEX. 'Western Balkans Annual Risk Analysis 2015' (Varsó, European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, 2015), p. 27.

Overview of indicators as reported by WB-RAN members

	2013	2014	2015
WB-RAN Indicator			
Illegal border-crossing between BCPS	40 027	66 079	2 081 366
Illegal border-crossing at BCPS	1 336	1 747	1 142
Facilitators	750	1 218	1 980
Illegal stay	12 508	11 270	8 208
Refusals of entry	36 954	42 715	41 800
False travel-document users	709	880	931

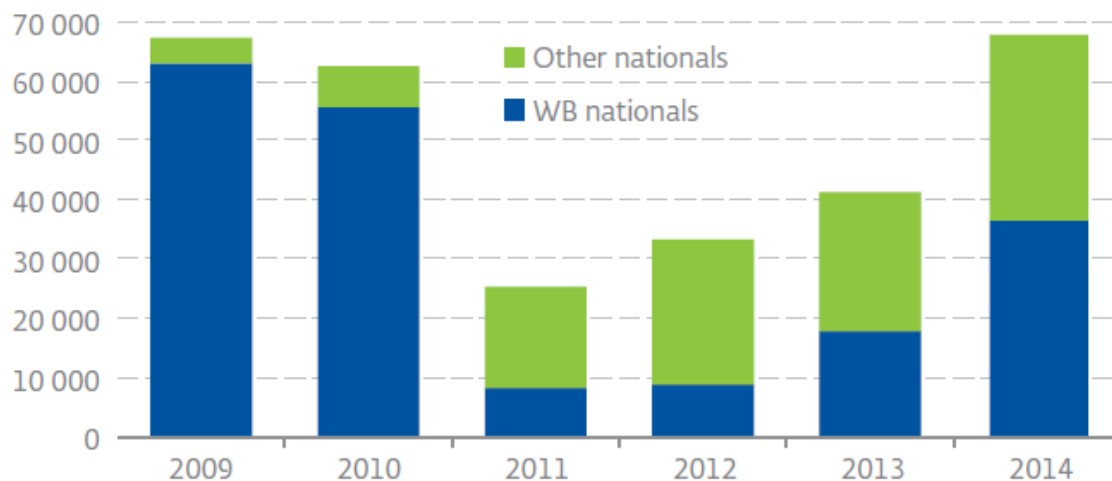
Source: WB-RAN data as of 16 February 2016

1.2 táblázat (FRONTEX, Annual Risk Report on Western Balkans, 2016. P. 8)

A FRONTEX adatai szerint 2014-ben a menekültek száma 27%-kal növekedett. 2013-ban még csak 40 ezer illegális határátlépést rögzítettek, míg 2014-ben ez a szám 66 ezerre növekedett.⁶ A teljes szám több mint felét a Nyugat-Balkán felől érkező menekültek tették ki. Ugyanakkor a Szíriából, Afganisztánból és Irakból érkező menekültek számában meredek

The Western Balkans region is a major source region for irregular migrants

Total detections of illegal border-crossing in 2009–2014, relative shares of non-regional and regional flows

Source: FRAN and WB-RAN data as of 1 March 2014

2. diagram. Source: FRONTEX Annual Risk Analysis 2015, p. 19. Figure 12.

⁶ Ibid. p. 19

emelkedést mutattak az adatok. A FRONTEX diagram (2) adatai az illegális határátlépések teljes számát mutatják 2009 és 2014 között, régiókra lebontva. Az illegális határátlépések nagy része a szerb-magyar határon történt, ugyanakkor szintén nagy számban lépték át menekültek és migránsok a határt Görögország és Albánia között.⁷

A 3-as ábra mutatja a menekültek által leginkább használt szárazföldi útvonalat, amely

Görögországból indul, és Macedónián, illetve Szerbián keresztül egészen Magyarorszáig fut. Miután Magyarország szigorította bevándorlási törvényeit, kialakult egy új alternatív útvonal Horvátországon és Szlovénián keresztül Németországba, illetve más európai országokba.

Annak ellenére, hogy a fő útvonal Macedónia, Szerbia és Magyarország területén fut keresztül, számos menekült próbált Görögországból Albániába menni, majd onnan a tengeren átkelve Olaszországba jutni.

A nyugat-balkáni régiót érintő illegális határátlépések száma 2015-ben tetőzött 2081366 fővel, amelyet mind a nyugat-balkáni útvonal menti országokban regisztráltak.⁸ Ugyanakkor 2016 első negyedében a menekültek száma 84%-kal csökkent 2015 végéhez képest. A 2. táblázat

3. ábra – A nyugat-balkáni útvonal a migrációs trendek alakulását ábrázolja egészen 2016 márciusáig. A magyar határpolitikai döntéseket követően a menekültek és a migránsok nagy része a Horvátországon és Szlovénián

⁷ Ibid. p. 19.

⁸ FRONTEX. 'Western Balkans Annual Risk Analysis 2016' (Varsó, European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, 2016), p. 8.

keresztülfutó alternatív útvonalat kezdte használni.⁹ 2015-ben menekültek új hulláma érkezett Bulgárián keresztül, és próbálta elérni Szerbiát annak reményében, hogy onnan tudnak tovább utazni más országokba. Ugyanakkor a nyugat-balkáni útvonal nem az egyetlen, amelyen keresztül a menekültek igyekeztek Európát elérni.

Table 1. Overview of indicators as reported by WB-RAN members

WB-RAN Indicator	Q1 2015	Q4 2015	Q1 2016	% change on same quarter last year	% change on previous quarter
Illegal border-crossing between BCPS	48 753	1 336 010	217 815	347%	-84%
Illegal border-crossing at BCPS	394	152	410	4%	170%
Facilitators	517	273	261	-50%	-4%
Illegal stay	2 209	1 901	2 099	-5%	10%
Refusals of entry	8 391	9 626	8 807	5%	-9%
Asylum applications*	42 480	13 248	18 294	-57%	38%
False travel-document users	260	220	236	-9%	7%

* Applications for asylum in EU Member States include all applications received in the territory of the countries, not limited to those made at the Western Balkan borders.

Source: WB-RAN data as of 6 May 2016

2. táblázat (FRONTEX. *Western Balkans Quarterly, Quarter 1, January - March 2016*. Varsó, 2016. p. 5)

A másik út: Orosz befolyás a menekültválság és a nyugat-balkáni régió fölött

2016 márciusában az amerikai Philip Breedlove tábornok, a NATO európai főparancsnoka egy interjúban említette, hogy szerinte „Oroszország csatlakozása a szíriai harcokhoz súlyosbította a problémát, megváltoztatva a küzdelem dinamikáját mind a szárazföldön, mind a levegőben” és „[...] Oroszország az Asszad-rezsimmel együtt fegyverként használja fel a migrációt az európai struktúra túlterhelése és az európai határozottság megtörése iránti törekvések keretében.”¹⁰ Míg az orosz politikusok váltig állították, hogy minden esetben az ISIS volt a támadások célpontja, nyugati vezető politikusok véleménye szerint Moszkva a szíriai ellenállás erőit támadta, minek következtében szíriai civilek tömegesen kényszerültek lakhelyük elhagyására.¹¹ Törökország figyelmeztetett, hogy tömeges vándorlás várható, miután Oroszország megkezdte a támadásokat, és nagy számban érkeztek szíriai menekültek a török határra. Davutoglu szerint „tízezer menekült várakozik Kilis (egy határmenti tartomány Dél-Törökországban)kapujában, Aleppo bombázása és a légitámadások miatt.”¹²

⁹ FRONTEX. ‘Wester Balkans Quarterly – Quarter 1 January - March 2016’ (Varsó, European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, 2016), p. 7.

¹⁰ Dearden, L. ‘Russia and Syria ‘weaponising’ refugee crisis to destabilize Europe, NATO commander claims’. *The Independent*. 2016. március 3.

¹¹ Ibid.

¹² Wintour et al. ‘Russian bombs triggering mass Aleppo exodus, Syria conference told’. *The Guardian*. 2016. február 4.

Továbbá, míg az orosz aktivitás Szíriában hozzájárulhatott az Európát elérni igyekvő migránsok számának növekedéséhez, norvég és finn tisztviselők szerint Oroszország közvetlenebb módon is részt vehet az európai országokban a migrációs válság által keltett feszültség növelésében. Míg 2015 első felében viszonylag kis számban érkeztek menekültek Storskogba, az orosz-norvég határon található norvég kisvárosba, addig 2015 szeptemberében már 420 rozsdás, öreg bicikli gurult be menekültekkel a városba az orosz oldalról, ugyanis Oroszország csak a gyalogos határátkelést tiltotta meg.¹³ Miután több mint 5000 ember érkezett biciklin, a menekültek beáramlása november 30-án hirtelen megállt, amint az oroszok megerősítették a határ védelmét. Ez a hirtelen jött változás egybeesett norvég tisztviselők moszkvai látogatásának kezdetével. Ezután a migrációs útvonal délre tolódott, és immár Finnországot célozta, mivel az „orosz határőrök abbahagyták a vízum nélkül érkező utasok ellenőrzését két finn határátkelő felé vezető úton.”¹⁴

Finnország esetében Oroszország még nyilvánvalóbb módszert alkalmazott. 2016 áprilisában több forrás is jelezte, hogy a szovjet időkben megmaradt kocsikban utaznak migránsok Európába az orosz Kandalaksha nevű városból. A majd széteső kocsik hulláma 2016 márciusában ugyanolyan hirtelen állt meg, mint ahogy indult. A menekültek elbeszélése alapján kiderült, hogy útjuk minden részlete Oroszországon keresztül szervezett volt, és „vezetők” irányították minden lépésüket az út során. Egy nap maximum 30 ember hagyhatta el Oroszországot, és a vezetők, illetve más jelenlévő tisztviselők szabályozták, hogy ki mikor kelhetett át a határon, miközben regisztráltak minden egyes átkelő személyt és autót. Ilya Kanerva, volt külügyminiszter és a parlamenti Biztonsági Bizottság jelenlegi elnöke szerint az ehhez hasonló orosz akciók üzenetek Finnország számára, figyelmeztetve a kormányt, hogy körültekintően járjon el, mikor olyan kérdésekben dönt, amelyek Oroszország érdekeit is befolyásolják, mint például Finnország együttműködése a NATO-val, katonai gyakorlatok, vagy a jelenleg is érvényben lévő gazdasági szankciók Oroszország ellen.¹⁵

Az Oroszországgal szembeni szankciók, melyek komoly negatív hatással voltak az ország gazdaságára, nyilvánvaló fontossággal bírnak Moszkva számára, így Oroszország több eszközzel is próbál nyomást gyakorolni, például a menekültválság politizálásával. Jānis Sārts,

¹³ Higgins, A. 'Avoiding Risky Seas, Migrants Reach Europe With an Arctic Bike Ride'. *The New York Times*. 2015. október 9.

¹⁴ Higgins, A. E.U. 'Suspects Russian Agenda in Migrants' Shifting Arctic Routes'. *The New York Times*. 2016. április 2.

¹⁵ Moshinsky, B. 'Russia is trying to topple Angela Merkel, according to a NATO expert'. *Business Insider UK*. 2016 március 5.

a NATO Stratégiai Kommunikáció Kiválósági Központjának igazgatója szerint Oroszország immár nem csak régióbeli fontosságára kívánja felhívni a figyelmet, hanem aktívan próbálja csökkenteni annak az Angela Merkelnek népszerűségét Németországon belül, aki erős támogatója volt az Oroszország elleni gazdasági szankcióknak. Särts szerint Oroszország egy hálózatot hozott létre Németországon belül, melynek célja a német politikai attitűdök alakítása azáltal, hogy a társadalmat és a politikát megosztó konfliktusokat fokozza. Särts állítása szerint „általánosságban kimutathatók az európai radikális erőkhez kötődő pénzügyi szálak. Akár bal-, akár jobboldal—amíg extrémek, mindkettő Oroszország hasznára lehetnek, mint potenciális eszközök taktikájukban.”¹⁶

A régióra kiterjedő orosz befolyás a nyugat-balkáni országok integrációs folyamatára is kihatással lehet, azt a benyomást keltvén, hogy a jelenlegi válság az EU darabokra hullásával fenyeget.¹⁷ Jelen körülmények között Oroszország valószínűleg megpróbálja majd hátráltatni a demokratizálódási folyamatokat és növelni a feszültséget, különösképp Bosznia-Hercegovinában és más balkáni országokban. Ez a NATO-ba való felvételi folyamatot is hátráltatja, mely az orosz külpolitika egyik fontos célja a nyugat-balkáni régióban.¹⁸

A nyugat-balkáni régió válságban mutatott törekvése lehetőséget biztosít Oroszország számára, hogy nyugati érdekeket támadjon. Számos eszköz és lehetőség áll Oroszország rendelkezésére a Nyugat-ellenes propaganda felerősítésére, különösen Szerbiában, Bosznia-Hercegovinában, Montenegróban, és bár kevésbé, Macedóniában. Például, Szerbia Koszovó függetlenné válása elleni politikai csatája az ENSZ-ben erős orosz támogatást élvez, melynek eredményeként Oroszország komoly politikai támogatottságot élvez a szerb politikusok és a társadalom körében. Ugyanakkor a szoros kapcsolat Oroszország és Szerbia között még inkább nyilvánvaló a gazdasági szférában. A kölcsönök és más pénzügyi segítség mellett Oroszország Szerbia elsődleges földgáz- és kőolajellátója.¹⁹

Az orosz jelenlét Bosznia-Hercegovinában leginkább az országban tapasztalható szerb befolyáson keresztül látszik. Oroszország különböző populista és nacionalista narratívákat használ, hogy elnyerje a helyiek támogatását a Nyugat-ellenes retorikájában.²⁰ Az

¹⁶ Moshinsky, B. ‘Russia is trying to topple Angela Merkel, according to a NATO expert’. *Business Insider UK*. 2016. március 5.

¹⁷ De Borja Lasheras et al. ‘(Policy brief) Return to Instability: How migration and great power politics threaten the Western Balkans’, (London, European Council on Foreign Relations, 2016), p. 1.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid, p. 5.

²⁰ Ibid.

energiaszektor részben szintén orosz irányítás alatt áll,²¹ ami lehetőséget teremt a Kreml számára az ország gazdaságpolitikájának egyszerűbb befolyásolására.

Montenegróban a Kreml a szélsőjobboldalon, illetve a nacionalista ellenzéki pártokon keresztül gyakorolja befolyását, melyek néha még orosz zászlókat is lengetnek kormányellenes tüntetéseiken. Oroszország javasolta, hogy Montenegró tartson népszavazást a NATO tagság kérdésében.²² A politikai befolyás mellett Oroszország, az egyik a privát szférában működő legnagyobb külföldi befektetőként, komoly szerepet játszik a régió gazdasági helyzetének alakításában is. Ugyanakkor ez a helyzet valószínűleg változni fog, tekintve Montenegró Nyugat-orientált beállítottságát.

²¹ Ibid.

²² Ibid.

A nyugat-balkáni országok politikai reakciói

Macedónia: emberi jogok megsértése, rendőri visszaélés, intézményi reakciók

A menekültválság nem egy precedens nélküli esemény az ország történelmében. A koszovói háború alatt Macedónia több mint 400 ezer koszovói albán menekültet fogadott be, akik a szerb elnyomás elől menekültek.²³ Míg 1999-ben, földrajzi közelsége miatt Macedónia biztosítani tudta a háború befejeztével a koszovói albán menekültek hazatérését, 2015-ben egy jóval bonyolultabb szituációval kénytelenek szembenézni. A legtöbb, az országba belépő menekült még azelőtt elhagyja Macedónia területét, hogy a menedékkérelmét feldolgoznák, hiszen a menekültek célja Közép- vagy Nyugat-Európa elérése. Ennek tükrében a macedón politikai reakció az volt, hogy maradásra kényszerítették a lehető legnagyobb számú menekültet, hogy feldolgozzák kérelmeiket, amilyen gyorsan csak lehet. A macedón kormány megváltoztatta az addig érvényben lévő törvényeket, amivel felruházta a helyi intézményeket, hogy olyan dokumentumokat adjanak a menekülteknek, amelyekkel 72 órán keresztül az országban tartózkodhattak legálisan.²⁴ A fent említett törvénymódosításra adott válaszként, a macedón lakosság segítette a menekülteket és migránsokat átjutni az országon az által, hogy hozzáférést biztosítottak számukra a tömegközlekedéshez, illetve egészségügyi ellátást biztosítottak a vándorló tömegeknek.

Míg az állam segítette a menekültek átkelését, a macedón hatóságok a mai napig nem tisztázták az országban elkövetett emberi jogi sérelmek ügyét. A Human Rights Watch hosszas jelentésben dokumentálja a Macedóniában tartózkodó menekültek és migránsok ellen irányuló rendőri brutalitás olyan eseteit, amelyekben bár van bizonyíték a rendőri erőszak megtörténtére, az állami szervek nem vizsgálták ki az eseteket, az elkövetőket pedig nem vonták felelősségre.²⁵ Az állami szervek a problémához való hozzáállása megkérdőjelezi a tetteik legalitását, különösképp a fogolytáborok tényét, ahol a menekültek és a migránsok embertelen körülmények között voltak kénytelenek élni. A Human Rights Watch jelentése szerint a migránsok és a menekültek indoklás nélküli, hosszan tartó fogolytáborba

²³ The United Nations Refugee Agency Public Information Section, 'Kosovo Crisis Update March 30th 1999'. *UNHCR.org*.

²⁴ Gallagher, L. 'Special United Macedonian Diaspora Report: Macedonia's Involvement in the Migrant Crisis' (Washington, United Macedonian Diaspora, 2016), p. 4.

²⁵ Human Rights Watch. 'As Though We Are Not Human Beings. Police Brutality against Migrants and Asylum Seekers in Macedonia' (New York, Human Rights Watch, 2015), p. 3.

kényszerítése megszegi a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egységokmányának 9-es cikkelyét, illetve az Emberi Jogok Európai Egyezményének 5-ös cikkelyét.²⁶

Helyi civil szervezetek és az ombudsman irodája nyomást gyakorolt a macedón intézményekre azért, hogy a menekültek és a migránsok táborokból való kiengedését, és az országon belül tartózkodó menekültekkel szembeni bánásmód javítását követelték.²⁷ A Human Rights Watch arra kérte a macedón kormányt, beleértve a miniszterelnököt, a belügyminisztert és az Európai Uniót, hogy tegyenek a menekültek elleni rossz bánásmód, az illegális elzárás és a menekültek kiutasítása ellen. A jelentés bizonyítékot talált nemi alapú erőszak komoly eseteire, a nők egészségtelen körülmények között tartására, szexuális zaklatására, fizikai abúzusra, amelyeket a legtöbb esetben a rendőrség vagy a fogolytáborok alkalmazottai követtek el.²⁸ A jelentés javasolta a kíséret nélküli kiskorúak, terhes nők, illetve a gyerekes családok elzárásának beszüntetését.²⁹

Horvátország: politikai változások és emberi jogi sérelmek

2015. szeptember vége óta, mióta Magyarország kormánya a Szerbia menti határszakasz lezárása mellett döntött, és így megakadályozta az ország területén átutazni vágyó menekültek hullámát, Horvátország vált az egyik legnépszerűbb átkelési országgá.³⁰ A horvát kormány hivatalos álláspontja a menekültválság és migráció kapcsán a nyugat-balkáni országok álláspontját tükrözte. Tihomir Oreskovic miniszterelnök állítása szerint kormánya nem tervezte fogadó állomások kialakítását saját területén, de biztosítani fogja a menekültek és migránsok az országon történő átvonulásához szükséges segítséget, illetve egészségügyi ellátást nyújt a rászorulóknak.³¹ 2016. február óta Horvátország már szigorúbb szabályokkal biztosította, hogy csak azok lépjenek be és legyenek regisztrálva Horvátország területén, akik a háború és üldöztetés elől menekülnek az Európai Unióba, így csak azokat a szír és iraki menekülteket fogadták be, akik bizonyítani tudták, hogy Szerbiában már regisztrálták őket.³² A horvát törvények lehetővé teszik az országban illegálisan tartózkodók elítélését, míg azoknak a menekülteknek és migránsoknak, akik próbálnak horvát területre jutni, és ott menedéket kérni,

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid. p. 4

²⁸ Ibid. p. 17

²⁹ Ibid. p. 6

³⁰ Sisgoreo, T. 'Refugee Crisis in Croatia – Report' (Berlin, Borderline-europe.de, 2016), p. 1.

³¹ Ibid.

³² Ibid. p. 5

az idegenrendészeti szabályozás biztosítaná a törvényes eljárást.³³ Horvátország elfogadta az Európai Unió betelepítési programját, így havonta 84 főt fog befogadni 2016 júliusa és 2017 decembere között, ami összesen 1617 főt jelent.³⁴ A horvát külügyminiszter szerint ugyanakkor Horvátország csak akkor fogja tartani magát a programhoz, ha az az EU teljes területén bevezetésre kerül, és az összes tagállam kiveszi részét a programmal járó terhekből.³⁵

Egy a „Welcome Initiative” és az „Are You Syrious?” által szervezett konferencián bemutatott jelentés állításai szerint több súlyos esetben is megsértették az a menekültek és a migránsok emberi jogát az elzáró, fogadó és továbbító táborokban. A jelentés szerint számtalan menekültet szétválasztottak korukra vagy családi állapotukra, vagy fizikai, illetve mentális állapotukra való tekintet nélkül, szétszakítva családokat és más szociális egységeket.³⁶

„Ezeket az embereket megfosztották jogaiktól, erőszakkal elzárták, és teljes bizonytalanságban tartották, miközben szisztematikusan próbálták őket megfélemlíteni. [...] Az elzártak között voltak teljes családok, gyermekek (egy hathónapos csecsemőt is beleértve), kíséret nélküli kiskorúak, fogyatékkal élők, rossz egészségügyi állapotban lévő emberek, és más sebezhető csoportok tagjai. A Slavonski Brod tábor lezárt részén tartották őket [...] különböző ideig, [...] néhány esetben alapvető higiéniai létesítményhez való hozzáférés nélkül, és megfelelő, szervezett és folyamatos jogi, egészségügyi, illetve pszichológiai támogatás nélkül.”³⁷

A fenti idézet nyilvánvalóvá teszi az emberi jogok megsértésének tényét, és részletekkel szolgál a csoportokat illetően, akik ezen sérelmeket kénytelenek voltak elszenvedni, s amelyek a leginkább sebezhető helyzetben lévőket foglalták magukba.

Az iszlámellenesség a másik olyan probléma, amely befolyásolja a helyiek menekültekhez és migránsokhoz való hozzáállását. A „Foundation for Political, Economic and Social Research” által írt jelentés szerint az iszlámellenes attitűdök jelentősen erősödtek Horvátországban, horvát állampolgárokat érintő incidensek után. Például komoly felháborodás támadt mind a kormányban, mind a társadalomban és a médiában, miután egy radikális iszlamista csoport

³³ Ibid.

³⁴ Ibid. p. 11

³⁵ Pavlic, V. ‘Croatia to Accept Refugees Depending on Implementation of EU Agreement with Turkey’. *Total Croatia News*. 2016. április 8.

³⁶ Moving Europe. ‘Report on Systemic Human Rights Violations by the Croatian Authorities in the Closed Parts of the Winter Reception and Transit Centre in Slavonski Brod’, (Moving Europe, 2016), p. 3.

³⁷ Ibid.

lefejezte Tomislav Salopeket, egy horvát állampolgárt Egyiptomban.³⁸ Néhány szélsőjobboldali párt igyekezett a menekülteket és a menekültválságot a horvát kultúra és a helyi hagyományok elleni támadásként beállítani. Ladislav Ilcic, a szélsőjobboldali Hrast Párt vezetője a muszlim menekültek ellen tartott beszédében kijelentette, hogy „a menekült gyerekek ugyan egyenlők az európai származású gyerekekkel, de nem ugyanolyanok”. Ilcic szerint a menekültek „biológiailag erősebbek”, és meg tudják változtatni a kultúrát, a hagyományokat Horvátországban.³⁹

Szerbia: politikai reakció, a civil társadalom mobilizálódása és az emberi jogi vonatkozások

Szerbiában a politikai helyzet valamelyest más volt. A szerb miniszterelnök, Aleksandar Vucic állítása szerint a szerbek 'európaibbak' az EU-tagállamoknál.⁴⁰ Megjegyzéseiben hangsúlyozta, hogy Szerbia, más európai uniós tagállamokkal ellentétben, úgy döntött, hogy nem emel kerítést. Vucic kiemelte, hogy Szerbia nem használja a menekültválságot a politikai haszonszerzés eszközeként, mint néhány szélsőjobboldali párt az Európai Unióban.⁴¹ Szerbia nyilvánvalóan nehéz helyzetbe került, miután Magyarország a határai lezárása mellett döntött. A kerítésen kívül, Magyarország a hadseregét is kivezényelte a határra a menekültek távoltartása végett, akár halált nem okozó erő alkalmazásával is.⁴² Továbbá, minekután Magyarország megváltoztatta a menekültstátuszt garantáló törvényeket, különösképp a magyar menedékjogi törvény és a biztonságos származási országok listáját, teljesen elfogadhatóvá tette a magyar hatóságok számára, hogy elutasítsák a Szerbia felől érkezők menekültstátuszi jelentkezéseit, hiszen az új, biztonságos származási országokat tartalmazó lista immár Szerbiát biztonságosnak nyilvánította.⁴³ Szerbia elismerése mint biztonságos, EU-n kívüli ország a migránsok és menekültek kérelmeinek teljes elutasításához vezetett, akik közül sokan remény nélkül ragadtak a határ szerb oldalán.

A szerb intézkedések, amelyek a magyar-szerb határon lévő helyzet rendeződése után váltak szükségessé, komoly befolyással voltak a válság alakulására, hiszen így a menekülteknek új

³⁸ Bayrakli & Hafez. 'European Islamophobia Report: Croatia 2015' (Ankara, SETA, 2016), p. 98.

³⁹ Ibid, p. 102

⁴⁰ B92 Net. 'Vucic on migrant crisis: Egoism reigns among EU countries'. *B92.net*. 2016. március 30.

⁴¹ Ibid.

⁴² Lilyanova, V. 'The Western Balkans Frontline on the migrant crisis' (European Parliament, Brussels, 2016), p. 7.

⁴³ Hungarian Helsinki Committee. 'NO COUNTRY FOR REFUGEES – Informational Note', (Budapest, Hungarian Helsinki Committee, 2015), p. 1.

útvonalakat kellett keresniük Nyugat-Európába a balkáni régió keresztül. A menekültek így Szerbiából Horvátország felé kezdtek áramlani, majd onnan Szlovéniába. Ugyanakkor, nagy számú menekült és migráns befogadása után, Szlovénia is határainak lezárásra mellett döntött, és 2015. november 11-én elkezdett a horvátországi határszakaszán kerítést emelni.⁴⁴ A lezárt határoknak köszönhetően a Szerbiában rekedt menekültek éhségsztrájkba kezdtek, és szabad áthaladást követeltek Nyugat-Európa felé. A sztrájk részeként a menekültek egy csoportja Belgrádban rendőri védelemmel menetelt, míg egy másik csoport a magyar határhoz sétált.⁴⁵ Hasonló módon, 2015-ben, mikor a határokat először lezárták, menekültek és migránsok szintén vagy a városon keresztül vonulással, vagy ülőtüntetéseken tiltakoztak, követelvén, hogy az Európai Unió nyissa meg a határait, és „állítsa meg a háborúkat, ha meg akarja állítani a menekülteket”.⁴⁶ Mindamelllett, hogy a nemzetközi és belföldi politikai tüntetéseknek kevés hatása volt tapasztalható, Szerbiában a tüntetések sikerrel ösztökélték a politikusokat az európai uniós döntéshozók menekültüggyel kapcsolatos intézkedéseik megsürgetésére.

Az Európai Unió a bejárati ajtajaként tekint Szerbiára, így különös figyelmet fordított arra, hogy segítsen az országnak a menekülteknek jobb körülményeket biztosítani. Ennek fejében, az Európai Unió 9,8 millió euró támogatást biztosított Szerbiának, hogy így segítse az ország humanitárius munkáját a menekültválságban. A forrásokat a helyi intézmények használhatják fel egészségügyi szolgáltatások, menedék, étel, ruha és védelem biztosítására.⁴⁷

A polgárok menekültválságra adott reakciója kifejezetten pozitív volt. Aleksandar Pavlovic kutató, aki munkája során elsősorban Dél-Kelet Európára koncentrált, cikke szerint ez részben a kormányok hozzáállásának: a menekültek megsegítésére biztattak.⁴⁸ Mindemelllett a társadalom a civil szervezeteken keresztül is válaszolt a menekültválság által támasztott kihívásokra, a menekülteket több problematikus területen segítő önkéntes munka formájában. Számos szervezet, mint például a belgrádi „Asylum Protection Center” koncentrált a menekülteknek biztosított jogi és pszichológiai segítségnyújtásra, míg a „Refugee Aid Serbia” inkább az újonnan érkezettek elhelyezésében, ellátásában segédkezett.⁴⁹

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ RT. ‘Refugees in Serbia stage hunger strike, demand Hungary opens border’. *Russian Times*. 2016. július 22.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ ECHO Factsheet. ‘Serbia: Refugee Crisis’ (Serbia, European Commission Humanitarian Aid and Civil Protection, 2016).

⁴⁸ Pavlović, A. ‘A Passage to Europe: Serbia and the Refugee Crisis’. *Contemporary Southeastern Europe* (2016), 3(1), 59-65. p. 63.

⁴⁹ Ibid. p. 63.

Az iszlámellenesség ugyanakkor Szerbiában is folyamatosan erősödött a menekültválság kezdete óta, amely elsősorban az iszlám országokból, mint például Szíriából és Afganisztánból érkező menekültek ellen irányult. Egy a szerbiai iszlámellenes attitűdöket elemző jelentés szerint egyre gyakoribbá vált az olyan kijelentések használata, mint „még több MENEKÜLT: a bevándorlók hamarosan iszlamizálni fogják Szerbiát”, „az Iszlám sosem volt Európa része,” vagy „ezek egy más világ szabályai”.⁵⁰ Amint azt a jelentés is jól mutatja, a menekültek többségének vallása nyilvánvalóan meghatározza az emberek előítéleteit.

Több városban is problémát okozott a tény, hogy az ott tartózkodó menekültek száma elérte a város állandó lakosainak számát, különösképp Banja Koviljacaban és Bogovadjaban, ahol egyébként a menekülteket fogadó állomások éveken keresztül problémamentesen üzemeltek. Amikor a menedékkérők száma több ezerre ugrott, a helyi népesség tüntetésekbe kezdett a további menekültek befogadása ellen.⁵¹ Az ezen táborokban elszállásolt emberek nagy része kiskorú volt, vagy nem birtokolt személyi azonosításra alkalmas okmányt, ami nem jelent különösebb meglepetést, hiszen sok menekült és migráns érkezik európai területre rendes papírok nélkül.⁵²

⁵⁰ Bayrakli & Hafez. 'European Islamophobia Report: Serbia 2015' (Ankara, SETA, 2016), p. 458.

⁵¹ Pavlović, A. 'A Passage to Europe: Serbia and the Refugee Crisis'. *Contemporary Southeastern Europe* (2016), 3(1), 59-65. p. 63.

⁵² ECHO Factsheet. 'Serbia: Refugee Crisis' (Serbia, European Commission Humanitarian Aid and Civil Protection, 2016), p. 2.

A menekültek Nyugat-Európába csempészése

Politikai reakciók az embercsempészet megakadályozása érdekében

Annak érdekében, hogy bizonyítsa, milyen könnyű is embercsempészt találni, a Mondiaal Nieuws egyik riportere titkos nyomozást végzett, és csatlakozott a menekültek egy csoportjához valahol Görögországban, hogy velük együtt utazzon. A riporternak sikerült megmutatni a szörnyűségeket, amelyeken kénytelenek keresztülmenni a menekültek Görögországból Szerbiába tartó útjukon, a kényszerítést és megaláztatást, melyeknek az embercsempészek kiteszik őket, akik gyakran a helyi rendőrséggel együttműködve végzik tevékenységüket.⁵³

„A fogolytáborban találkoztam egy csempésszel, aki Ali Babának dolgozott, egy afgánnak, aki a Lojane közeli csempészhálózatok egyikét irányítja. 500 euróért segít nekünk átkelni a határon. A táboron kívüli kollégája elvitt minket Vaksintse-be, ahol Ali Babának van egy nagy háza [...] Amint bejutottunk, nem volt kiút. A saját szememmel láttam, hogy valaki megpróbált megszökni. Ali Baba őrei visszahozták, teljesen összeverve. Egy másik esetben láttam, amint egy másik férfit, aki nem akart fizetni, összeverték Ali Baba emberei. Ott mindenki félelemben él.”⁵⁴

Egy szemtanú elbeszélése alapján a riport bemutatta, hogy milyen egyszerű is a menekültek számára csempészekkel felvenni a kapcsolatot, és hogy még a táborokban is jelen voltak, hogy megfigyeljék, ki lehet érdekelt a szolgáltatásaikban. Még partnereket is fel tudtak fogadni a táborokban.⁵⁵ Ugyanez a riport világított rá, hogy a csempészek nem minden esetben voltak nyugat-balkániak, hanem változatos háttérrel rendelkeztek, sokan érkeztek Pakisztánból, Szíriából, Irakból stb. A szerző még ennél is tovább megy, és kijelenti, hogy a csempészek valószínűleg együttműködnek a rendőrökkel, bár ezt nehéz bizonyítani.

Több elbeszélés is említ két várost Macedóniában, ahol a csempészek és embercsempészek szabadon működnek. Ebben a két városban, Ljane-ben és Vaksince-ben, a menekülteket fogva tartották, és fegyverrel kényszerítették őket fizetésre. Egy szemtanú beszámolója szerint, „a bűnözők fegyvert fogtak a gyermeke fejéhez is, és kényszerítették a többi gyereket, hogy végignézzék, miközben elvették a pénze maradékát”.⁵⁶

⁵³ Lambrechts, T. ‘MO* reporter undercover in human trafficking in Macedonia’. *Mondiaal Nieuws*. 2015. április 28.

⁵⁴ Lambrechts, T. ‘MO* reporter undercover in human trafficking in Macedonia’. *Mondiaal Nieuws*. 2015. április 28.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Sikimic, S. ‘From Syria to Serbia: The migrants’ Balkan backdoor’. *Middle East Eye*. 2015. augusztus 26.
Friedrich-Ebert-Stiftung

Szerbia –Macedóniához hasonlóan– a csempészek „menedékévé” alakult, ahol szabadon mozoghattak a menekültek által használt kávéházak között, hogy reklámozzák szolgáltatásaikat.⁵⁷

Az alábbi térkép mutatja a csempészek által leggyakrabban használt útvonalat a menekültek szállítására Törökországból, Görögországon és a Nyugat-Balkánon keresztül, Budapestre, majd onnan Bécsbe. Annak ellenére, hogy vannak alternatív útvonalak, ez maradt a leggyakrabban használt út.

3. ábra. (Der Spiegel, Asylum’s Dark Side: The Deadly Business of Human Smuggling)

A csempészek és embercsempészek mellett, akik megállás nélkül tették zsebre a menekültek pénzét, egyes források szerint a rendőrség szintén részt vett az illegális tevékenységekben. Egy esetben egy szemtanú (fiatal szír férfi) szerint egy rendőr pénz fejében továbbengedte őket, és a fiatal férfi gyanúja szerint, biztos volt valamiféle együttműködés a rendőr és a csempész között:

“Éppen Subotica felé tartottunk, mikor megállított minket a rendőrség. Kétszer is megállítottak minket Belgrád és Subotica között. Mindkét alkalommal kenőpénzt kellett

⁵⁷ Sikimic, S. ‘From Syria to Serbia: The migrants’ Balkan backdoor’. *Middle East Eye*. 2015 augusztus 26.
Friedrich-Ebert-Stiftung

fizetnünk, először 200 eurót, majd másodjára 100 eurót. Egyik alkalommal a sofőrünk felvillantotta a fényszórót, amint a rendőrség felé közeledtünk, hogy jelezze a rendőrnek, hogy állítson meg minket. 100%-ig biztos vagyok benne, hogy volt valamiféle egyezés a sofőr és a rendőr között, hogy elosszák a kenőpénzt.”⁵⁸

A médiában megjelent számos cikk, illetve a helyi és nemzetközi szervezetek által kiadott jelentések ellenére a szerb kormány tagadta a rendőrség bármilyen jellegű részvételét az illegális tevékenységekben, ami még inkább nehezíti a probléma megoldását, hiszen az ország vezetése arra sem hajlandó elismerni a probléma létezését.⁵⁹

A menekültek csempészése jövedelmező illegális tevékenység, nem mindig jár azonban sikerrel, vagy – néhány esetben – tragédiába torkollik. Az egyik leginkább ismert ilyen eset az ausztriai autópályán otthagytott teherautó esete, melyben 71 menekült vesztette életét, köztük egy egyéves gyermek.⁶⁰ A teherautó megállás és megfelelő levegőztető rendszer nélkül hajtott Szerbiától Ausztriáig, ami a menekültek életébe került.

Az Európai Bizottság egy jelentése szerint a szerb és a macedón kormányok több választ is adtak a válságra⁶¹:

1. 14 különböző nyelven biztosítottak információt a menekültügyi eljárás menetéről, hogy megkönnyítsék a menekültek számára a szükséges információhoz hozzájutást, így csökkentve sebezhetőségüket a csempészekkel szemben.
2. Szerbia és Horvátország részt vettek az Európai Unió polgári védelmi mechanizmusában annak érdekében, hogy segítsenek az érintett országoknak a nagyszámú menekült kezelésében.

Az említett kormányok az Európai Bizottságtól is kaptak pénzügyi támogatást, annak érdekében, hogy a Bizottság is segíthessen az országoknak megküzdeni a menekültválsággal járó problémákkal.⁶² Magyarország, a többi visegrádi országgal együtt bejelentette, hogy pénzügyi és gyakorlati segítséget is fog nyújtani a nyugat-balkáni országoknak. Magyarország

⁵⁸ Human Rights Watch. 'Serbia: Police Abusing Migrants, Asylum Seekers' (New York, Human Rights Watch, 2015).

⁵⁹ Sikimic, S. 'From Syria to Serbia: The migrants' Balkan backdoor'. *Middle East Eye*. 2015 augusztus 26.

⁶⁰ Harding, L. 'Hungarian police arrest driver of lorry that had 71 dead migrants inside'. *The Guardian*. 2015. augusztus 28.

⁶¹ European Commission. 'Managing the Refugee Crisis – Western Balkans Route Progress Report' (Brussels, European Commission, 2015), p. 2.

⁶² European Commission. 'Funding to main migration-related activities in the Western Balkans and Turkey' (Brussels, European Commission, 2015).

négy kontingens formájában katonákat küldött a macedón szervek megsegítésére a határon kialakult helyzet kezelése érdekében.⁶³

A határmenti rendőrségi erőket megerősítették, a felszerelésüket frissítették és fejlesztették a rendőrállomásokat az illegális migráció és embercsempészet elleni hatékony küzdelem érdekében. A menekültek számára létesítményeket építettek, illetve fejlesztettek, annak érdekében, hogy biztosítani tudják számukra a megfelelő ellátást. A bűnüldözési szerveket a határ mentén megerősítették, és a szervek biztosították a menekültek megfelelő kezelését.

Az EU-Törökország egyezmény: milyen hatással volt az egyezmény a nyugat-balkáni országokra?

Az EU és Törökország között létrejött egyezsége 2016. március 18-án írták alá, elsősorban Kelet-Mediterrán térségből és a Nyugat-Balkán régió felől az EU-ra nehezedő migrációs nyomásra adott válaszként.⁶⁴ Az egyezés lehetővé teszi a görög szigetekre illegálisan érkező menekültek Törökországba történő visszafordítását, és minden egyes visszafordított menekültért cserébe egy török táborban tartózkodó szíriai menekült kap menedékjogot az Európai Unióba. Továbbá az EU megígérte Törökország számára a vízumliberalizációs folyamat felgyorsítását, hogy török állampolgárok szabadon utazhassanak az EU-ban legkésőbb 2016. júniusától, bár Törökországnak meg kellett felelnie bizonyos kritériumoknak. Az egyezmény szerint az EU beleegyezett, hogy felélénkíti a Törökországgal folytatott csatlakozási tárgyalásokat, így új alkudozási fejezetek voltak várhatók az egyezmény aláírásakor.⁶⁵

Az egyezménynek különböző hatásai voltak a nyugat-balkáni régió országaira. Az egyezmény 2016. március 20-ai hatályba léptetése óta több mint 2000 menekült rekedt dél- és nyugat-szerbiai menekülttáborokban. Az egyezmény hatályba lépése előtt Macedónia szintén lezárta Görögországgal párhuzamos határait, hogy lezárja a nyugat-balkáni migrációs útvonalat.⁶⁶

⁶³ Ukraine Today. 'Hungarian Police return from Macedonia'. 2016. január 5.

⁶⁴ Parliamentary Assembly. 'The situation of refugees and migrants under the EU-Turkey Agreement of 18 March 2016' (Brussels, European Council, 2016), p. 1.

⁶⁵ European Commission. 'Fact sheet. Implementing the EU-Turkey Statement – Questions and Answers' (Brussels, European Commission, 2016).

⁶⁶ Squires, N. 'Macedonia closes its border 'completely' to migrants'. *The Telegraph*. 2016. március 9.
Friedrich-Ebert-Stiftung

Mindeközben mintegy 16 ezer menekült ragadt a görög-macedón határon, és több mint 23 ezer menekült más fogadóállomásokon (Athénben és Piraeusban).⁶⁷ A határok lezárása és a menekültek államhatárok közötti beragadása miatt a csempész üzlet újra felélénkült, amint a menekültek könnyebben meggyőzhetővé váltak az embercsempészek számára, akik próbálnak minél több profitot termelni a menekültválságból.

Miután a görög-macedón határ lezárult, várható volt, hogy a menekültek alternatív útvonalak után kutatva a görög-albán határ felé fordulnak. Az albán európai integrációs miniszter szerint ugyanakkor az EU és Törökország közötti egyezmény implementációjának kezdete óta nem növekedett látványosan a görög-albán határon átkelő menekültek száma.⁶⁸ Az Olaszország és Albánia közötti határszakaszt is ellenőrzik annak érdekében, hogy megakadályozzák az új embercsempészeti útvonalak kialakulását.

4. ábra. Határzár. (Deutsche Welle)

Mindemellett a nyugat-balkáni útvonal lezárásának következtében az elhalálozások száma Nyugat-Európát elérni igyekvő menekültek körében újra növekedésnek indulhat. Az „International Organization for Migration” szerint, a halottak száma jelentősen csökkent, amint a menekültek a nyugat-balkáni útvonalat kezdték használni ahelyett, hogy hajón próbálnák meg elérni az olasz partokat.⁶⁹

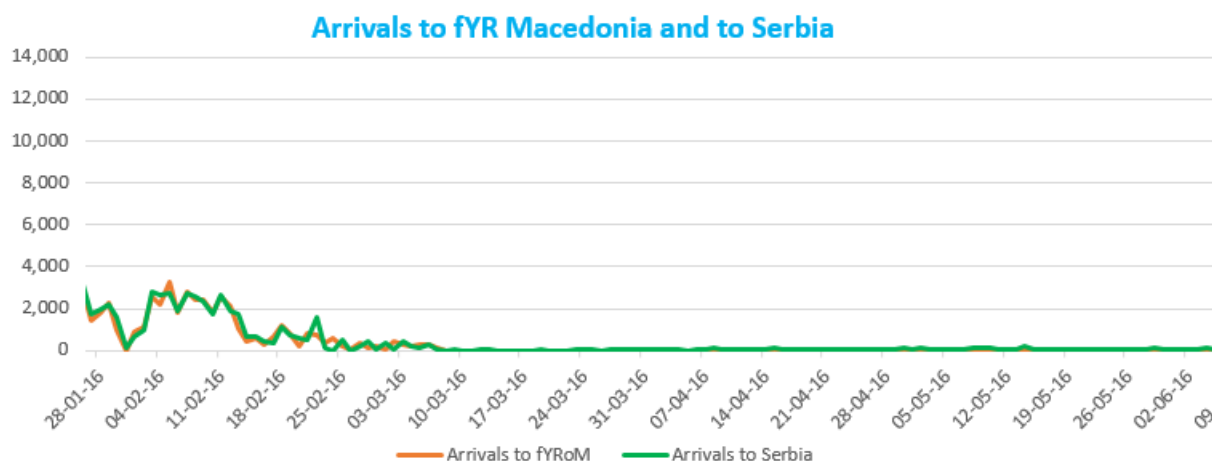
⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Colliopoulou, H. ‘First migrant drownings in Aegean since EU-Turkey deal’. *Reliefweb*. 2016. április 9.

⁶⁹ Squires, N. ‘Macedonia closes its border ‘completely’ to migrants’. *The Telegraph*. 2016. március 9.

Összességében, az EU és Törökország közötti egyezményvel kapcsolatos fejleményeket összegyűjtő első jelentés szerint, a Görögországba érkezők száma, és így a Nyugat-Balkánig eljutók száma csökkent az egyezmény életbelépése óta.⁷⁰ Az egyezmény aláírását megelőző és követő három hét alatt gyűjtött adatok szerint a Görögországba érkező menekültek száma megközelítőleg 11 ezerrel csökkent. Az egyezmény előtt három héttel még 26878 menekült érkezett Görögországba, míg az egyezmény életbelépését követően csak 5874.⁷¹ A szám tehát jelentősen csökkent. Szerbia, amely a legtöbb területén áthaladó embert fogadta 2015-ben (közel 815 ezret), az egyezmény életbelépését követően már jóval kevesebb menekült érkezésével volt kénytelen megküzdni: 2016. áprilisával bezárólag 94556 menekült érkezett a országba.⁷²

Az alábbi ábrák mutatják a Macedóniába és Szerbiába (5. ábra), illetve a Horvátországba, Magyarországra és Szlovéniába (6. ábra) érkező menekültek becsült számát az EU-Törökország egyezmény előtt és után:

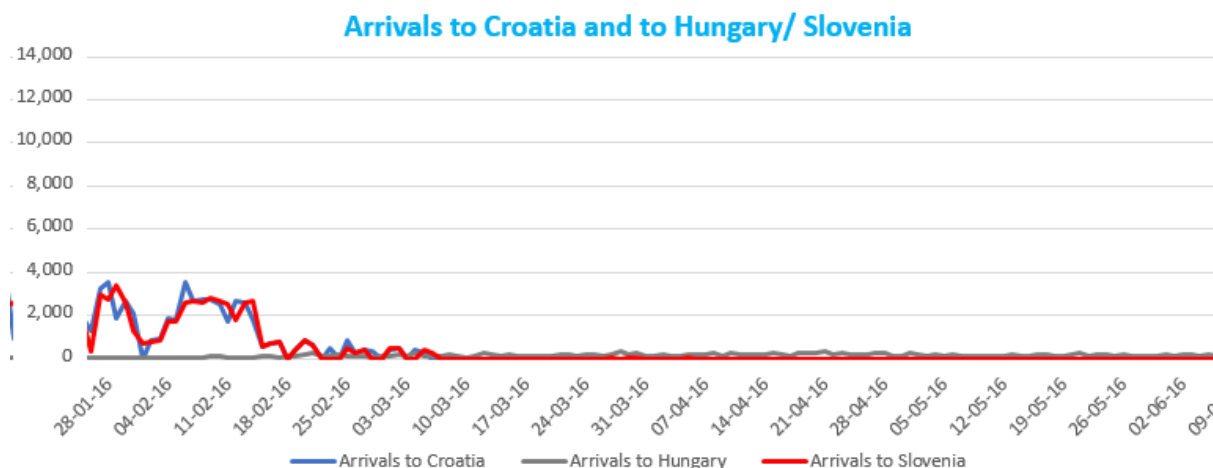

5. ábra (UNHCR, Europe Refugees and Migrants Emergency Response - Daily Estimated Arrivals per Country - Flows through Western Balkans Route 1 October 2015 - 25 July 2016)

⁷⁰ European Commission. 'COM (2016) 231 final – Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, and the Council – First report on the progress made in the implementation of the EU-Turkey Statement' (Brussels, European Commission, 2016), p. 3.

⁷¹ Ibid. p. 2

⁷² ECHO Factsheet. 'Serbia: Refugee Crisis' (Serbia, European Commission Humanitarian Aid and Civil Protection, 2016), p. 1.

6. ábra (UNHCR, Europe Refugees and Migrants Emergency Response - Daily Estimated Arrivals per Country - Flows through Western Balkans Route 1 October 2015 - 25 July 2016)

A második jelentés az EU-Törökország egyezmény implementálásáról kihangsúlyozta, hogy megnőtt a csempésztevékenység a nyugat-balkáni útvonal lezárása miatt. Ugyanakkor csak jelentéktelen mértékben nőtt az illegális határátlépések száma Görögország és Bulgária, illetve Törökország és Bulgária között.⁷³ Annak ellenére azonban, hogy a menekültek száma csökkent, az előző pár hónap alatt felszínre törő nehézségek a mai napig jelen vannak a nyugat-balkáni régióban. Szerbia és Macedónia intézkedései teljesen lezárták az útvonalat. A szerb kormány által kiadott nyilatkozat szerint Szerbia nem fog ütköző zónává válni a menekültek számára, és a szerb intézmények ugyanazokat az eljárásokat fogják alkalmazni esetükben, mint amelyeket más országokban is alkalmaznak, összehangolva az európai uniós döntések végrehajtását.⁷⁴

Az EU és Törökország között létrejött egyezmény implementációjának teljes sikere veszélybe került a törökországi hatalomátvételi kísérletet követően, melynek egyik következményeként Törökország elnöke, Recep Tayyip Erdogan állítása szerint akár a halálbüntetés országon belüli visszaállítása is lehetséges.⁷⁵ A halálbüntetés visszaállítása ellentmondana az európai uniós irányelveknek, és ennek köszönhetően a törökök hitelessége mint EU-partner támadhatóvá válna. Az Európai Parlament elnöke Martin Schulz a török halálbüntetés visszaállításának lehetőségére adott válaszában kijelentette, hogy „egy fő által meghozott, önkényes döntések

⁷³ European Commission. 'Communication From the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council: Second Report on the progress made in the implementation of the EU-Turkey statement' (Brussels, European Commission, 2016), p. 9.

⁷⁴ BIRN. 'Slovenia First to Implement EU-Turkey Refugee Deal'. *Balkan Insight*. 2016. március 08.

⁷⁵ De La Baume, M. 'Post-coup crackdowns throws doubt on Turkey migration deal'. *Politico*. 2016. július 20.

elfogadhatatlanok egy olyan országban, amely nem csak stratégiai szövetségese az Uniónak, de éppen a csatlakozásról tárgyal”.⁷⁶

Ugyanakkor az egyezményvel kapcsolatos legnagyobb kihívás nem a puccskísérlet, hanem a török állampolgárok számára elindított vízumliberalizációra tett ígéret betartása. A török külügyminiszter, Mevlut Cavusoglu kijelentése szerint, „ha a vízumliberalizáció nem válik valósággá, [Törökország kénytelen] lesz kihátrálni a menekültek visszavételéből és a március 18-án megkötött egyezményből”.⁷⁷ Annak ellenére, hogy Guenther Ottinger európai biztos állítása szerint a vízumliberalizáció lehet, hogy nem fog megtörténni év vége előtt, az EU még mindig nagy erővel dolgozik az egyezmény implementációjának biztosítására.⁷⁸

Júniusban Cavusoglu figyelmeztetett, hogy „sajnos az EU nagyon súlyos hibákat követ el. Elbukták a puccskísérletet követő tesztünket [...], az igazi problémájuk a törökellenes és Erdogan-ellenes hangulat”.⁷⁹ Egy újságíró bebörtönzése után legutóbb Angela Merkel fejezte ki aggodalmát a puccsot követő intézkedésekkel kapcsolatban. Kijelentése szerint az ilyen problémák fel fognak vetődni, mikor Törökország EU-hoz való csatlakozásáról tárgyalnak. Merkel továbbá együttérzését fejezte ki a szólásszabadságért küzdő újságírókkal.⁸⁰ Nem sokkal Merkel kijelentései után Cavusoglu válaszában kihangsúlyozta, hogy a török kormány türelme egyre csak fogy, és ha a vízumliberalizáció nem történik meg hamarosan, Törökország vissza fog lépni az EU-val kötött egyezményben vállalt kötelességeinek teljesítésétől még az év vége előtt.⁸¹

Az aggodalomra okot adó kijelentések ellenére az Európa Tanács igényét fejezte ki „további haladásra az egyezményben érintett tagállamok által vállalt összes kötelezettségek terén, beleértve a vízumliberalizációt”. Mindemellett, a Bizottság felkérte a társjogalkotókat, hogy az elkövetkezendő pár hétben jussanak egyezsége a vízumfelfüggesztési mechanizmusok újra kidolgozásának ügyében,⁸² tehát, míg a vízumliberalizáció még mindig fontos ügy az EU

⁷⁶ Stevens and Sinmaz. ‘Fears of new migrant surge after Turkey’s crackdown on coup plotters: As Islamists demand revenge on streets for a third night, bloody response could scupper £5billion refugee deal with the EU.’ *Dailymail.co.uk*. 2016. július 17.

⁷⁷ Vincenti, D. ‘Turkey to Back out of EU migrant deal if no visa-free travel’. *Euractiv*. 2016. július 31.

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ Toksabay and Gumrucku. ‘Turkey Warns EU it is making ‘serious mistakes’ over failed coup’. *Reuters*. 2016. augusztus 10.

⁸⁰ Frankfurter Allgemeine. ‘Merkel: Lage in Türkei ist “alarmierend”’. *Frankfurter Allgemeine*. 2016. november 2.

⁸¹ Akiraly. ‘Törökország az EU-val kötött menekültügyi megállapodás felmondásával fenyegetőzik’. *444.hu*. 2016. november 3.

⁸² Home Affairs. ‘European Council conclusions on migration, 20 October 2016’ (Brussels, European Council, 2016).

menekültügyi politikájában, hatékonyabbá válnának a vízumfelfüggesztési mechanizmusok is, amivel jelentős kontroll maradna az EU kezében.

A menekültválság biztonságpolitikai következményei: a vallásos és etnikai radikalizálódás veszélye

A menekült és migrációs válság komoly vitákat gerjesztett az országok politikájában bekövetkező változásokról, és arról, hogy különböző egyének és társadalmi csoportok hogyan fognak reagálni a változásokra. 2015 vége óta Bosznia-Hercegovina és Koszovó vezette azon országok listáját, ahonnan a legtöbben csatlakoztak az ISIS terrorszervezethez. A *The Telegraph* szerint 2015. október óta a hivatalos források szerint mintegy 330 fő hagyta el Bosznia-Hercegovinát, 232-en távoztak Koszovóból, és 146-an csatlakoztak az ISIS-hez Macedóniából. A Szerbiát és Montenegrót elhagyó csatlakozni vágyók száma jóval alacsonyabb.⁸³ A dokumentum következő szekciói azzal a kérdéssel foglalkoznak, hogy az érkező menekültek hogyan válhatnak a helyi terrorista toborzók prédájává, és hogy vajon ez jelent-e biztonsági kockázatot a nyugat-balkáni régióra nézve.

Macedónia: az Európai Unióval való együttműködés hiánya és a menekültek jövőbeli integrálásával kapcsolatos félelmek

Macedónia több kísérletet is tett a menekültválsággal járó biztonságpolitikai kockázatok minimalizálására irányuló együttműködésre, mind regionális, mind nemzetközi szinten. Ugyanakkor a nemzetközi együttműködés terén az ország jelentős nehézségekbe ütközik, különösen az Európai Unióval, hiszen még nem tagállam. Ez különösen nagy problémát jelent, hiszen így regisztrációs dokumentumok nélküli menekültek, illetve a potenciális menekültek között elvegyülő terroristák szabadon haladhatnak át a régión az Európai Unió felé. Az ország bűnüldözési szervei több mint 9000 hamis vagy lopott útlevelet koboztak el menekültektől.⁸⁴

Gjorge Ivanov macedón elnök szerint az Európai Unió elutasította az információmegosztás iránti kérésüket, beleértve az állítólagos dzsihadistákkal kapcsolatos adatokat, arra hivatkozva,

⁸³ Kirk, A. 'Iraq and Syria: How many foreign fighters are fighting for Isis?' *The Telegraph*. 2016.március 24.

⁸⁴ Beale, C. 'Refugee crisis: Macedonia tells Germany they've 'completely failed''. *The Independent*. 2016. március 12.

hogy Macedónia még nem EU-tagállam. Ivanov és más tisztviselők nem tagadják, hogy vannak félelmeik azzal kapcsolatban, hogy a menekültválság akár egy közvetlen fenyegetést is jelenthet: „A párizsi támadások után megkérdezték minket, hogy tudtunk-e bármilyen információval szolgálni, de már csak az események után. Közöltük a hatóságokkal, hogy tíz, a támadókkal megegyező identitású személy lépett be az országba”.⁸⁵ Ivanov kihangsúlyozta továbbá, hogy ha arra várnának, hogy az Európai Unió cselekedjen, már túl sok dzsihádistának lenne az országban. Macedónia ráadásul már a menekültválsággal járó terhek előtt is pénzügyi problémákkal küzdött.

A macedón politikusokat a menekültek jövőjének kérdése is aggasztja. Egyelőre kérdéses, hogy az európai társadalmakba való integrálásuk sikeres lesz-e. Macedónia Egyesült Államokbeli nagykövete, Vasko Naumovski példaként a párizsi támadásokat említette, amelyet javarészt olyan elkövetők hajtottak végre, akik az európai uniós tagországokban születtek és nevelkedtek, Belgiumban és Franciaországban. A nagykövet szerint a támadások példázják a veszélyt, amelyet a társadalmakba sikertelenül integrált menekültek jelentenek.⁸⁶

A menekültek között megbúvó terroristák által jelentett veszélyt az EUROPOL is hangsúlyozta, 200 terrorelhárítási szakértőjük pedig a határok megerősítéséért lesznek felelősek, miközben biztonsági ellenőrzéseket végeznek a migrációs állomásokon.⁸⁷ Az EUROPOL igazgatója, Rob Wainwright kijelentette, hogy a potenciális terroristák által használt útvonalak lezárása az Európai Unió legfontosabb feladata kell, hogy legyen.⁸⁸ A terrorelhárítási szakértők azonban nem fogják a határvédelmi feladatok vezetését ellátni, csak olyan egyéneket fognak vizsgálni, akiről gyanítják, hogy kapcsolatban állnak radikális vagy terrorista szervezetekkel.⁸⁹

Mindemellett Macedóniának más problémákkal is meg kell küzdenie: a növekvő nacionalizmussal, az etnikumok közötti ellentétekkel, illetve a vallásos radikalizmus és terrorizmus fenyegetésével. Különböző jelentések különböző adatokkal szolgálnak az ISIS-hez csatlakozók számával kapcsolatban; a macedón külügyminiszter, Nikola Poposki szerint több

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Gallagher, L. ‘Special United Macedonian Diaspora Report: Macedonia’s Involvement in the Migrant Crisis’ (Washington, United Macedonian Diaspora, 2016), p. 5.

⁸⁷ EUROPOL. ‘EUROPOL setting up team of 200 investigators to deploy to migration hotspots’. 2016. május 12.

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Ekathimerini. ‘Europol to send experts to Greek islands as refugee influx grows’. *Ekathimerini.com*. 2016. május 12.

mint 140 macedón állampolgár harcolt az ISIS tagjaként.⁹⁰ Macedónia és más nyugat-balkáni országok gyakran kaptak olyan kritikát, amely szerint nem fordítottak elég figyelmet az országukból érkező ISIS-harcosokra.⁹¹ Az említett országoknak nincs proaktív megközelítésük a vallásos radikalizáció megelőzése tekintetében, csak olyan problémákra reagálnak, amelyek már felszínre kerültek. Például a Kumanovo incidens (összetűzés a macedón rendőrség és fegyveres radikalista csoportok között) nem csak a macedón hatóságoknak szolgált figyelmeztetésül, a szomszédos országok is gyors jogalkotásba kezdtek, hogy megakadályozzák a csoportok további fejlődését. Macedónia megváltoztatta büntető törvénykönyvét annak érdekében, hogy az állami szervek gyorsabban beavatkozhatnak, ha felmerül a vallásos radikalizáció gyanúja.⁹²

A macedón álláspont a következőképpen foglalható össze: a menekültválság képviselhet biztonságpolitikai kockázatot az ország számára, különösen a dokumentumok nélkül érkező menekültek országba történő belépése miatt. A helyzet a görög-macedón határon továbbra is feszült, a macedón kormány katonákat küldött a határra, hogy felügyeljék a helyzetet.⁹³

Szerbia és Horvátország: nemzetiségi és államok közötti feszültség

Ugyanúgy, mint Macedónia esetében, lehetetlen biztos kapcsolatot felállítani a menekültek érkezése és a vallásos radikalizáció lehetősége között. Ugyanakkor, mivel a dokumentumok nélküli menekültek nagy számban rekedtek Szerbia területén, aggodalom övezi a menekültek kérdését. A párizsi támadások után, amely fokozta a menekültellenes hangulatot az egész nyugat-balkáni régióban, a szerb hatóságok megerősítették, hogy Ahmad Almohammad, a párizsi merényletben résztvevő öngyilkos merénylő Presevo-n keresztül érkezett Szerbiába (ahol regisztrálták), de később Magyarországon és Ausztrián keresztül utazott tovább Franciaországba.⁹⁴

A támadások után a szerb hatóságok és határőrség kijelentette, hogy szigorúbban fogják ellenőrizni a menekülteket, hogy megállítsák a dokumentumok nélkül érkező menekültek

⁹⁰ World Jewish Congress. '140 Macedonians fighting for ISIS, could return to Europe soon'. *World Jewish Congress*. 2016. március 10. <http://www.worldjewishcongress.org/en/news/140-macedonians-fighting-for-isis---macedonian-fm-3-4-2016>

⁹¹ Bogdanovski, A. 'Fighting violent extremism in the Balkans'. *Foreign Policy News*. 2015. június 12.

⁹² Ibid.

⁹³ Deliso, C. 'Migration Intelligence Indicates Potential Security Breakdown in Macedonia and Mediterranean'. *Balkananalysis*. 2016. május 15.

⁹⁴ Micallef, M. 'Absolute Nonsense' to Blame Terrorism on Refugees'. *Migrant Report*. 2015. november 17.

beáramlását és nyugati országok felé történő szabad továbbhaladását.⁹⁵ A várakozások szerint a közvélemény egyre inkább a menekültek ellen fog fordulni a terrortámadások miatt. Bojan Perovic a Balkan Insightnak tett kijelentése szerint a muszlim menekültektől való félelem egyre nyilvánvalóbb lesz, különösen mivel a horvát Democratic Union újra kormányra került, így a menekültellenes retorika valószínűleg erősödni fog.⁹⁶

A menekültválság szintén felszínre hozta a nemzetiségi és az államok közötti feszültséget, amely a határok lezárásához vezetett, nem csak a menekültek előtt, de a két ország közötti kereskedelmet is megállította. A szerb-magyar határ lezárását követően a szerb hatóságok egy, a horvátországi határon lévő átkelőhelyhez irányították a menekülteket. A döntést először elfogadta Horvátország, de később feszültségekhez vezetett.⁹⁷ Horvátország, a határukra nagy számban érkező menekültekre reagálva, megkérte Szerbiát, hogy a menekültek egy részét küldje Magyarország felé. A horvát miniszterelnök, Zoran Milanovic állítása szerint Szerbia az összes menekültet Horvátország felé küldte, inkább „szét kéne szórni őket egy kicsit. Küldjék őket Magyarországra”⁹⁸. A horvát miniszterelnök még továbbment és kijelentette, hogy a szerb és a magyar kormány összejátszott, hogy az összes menekültet Horvátországba küldjék.⁹⁹

A horvát határok lezárására adott válaszként Szerbia megtiltotta az import áruk érkezését Horvátország felől. Horvátország cserébe minden szerb regisztrációjú gépjármű országba való belépését megtiltotta, kialakítva egy olyan helyzetet, melyben nem csak a menekültek, de az áru sem tudott szabadon mozogni. A szerbek mozgásteret is jelentősen szűkült, hiszen nem tudtak Horvátországon keresztül utazni Nyugat-Európa felé menet.¹⁰⁰

A menekültválság és vallásos radikalizáció

A vallásos radikalizáció a nyugat-balkáni régióban (különösképp Koszovóban, Boszniában és Szerbiában) jóval a menekültválság kezdete előtt is problémát jelentett. Ugyanakkor, ha a menekültek a Nyugat-Balkánon rekednek, az aggodalom valószínűleg növekedni fog. A Washington Times egyik cikke szerint, az Egyesült Államokból érkezett biztonsági tisztviselők

⁹⁵ Vukojcic, S. ‘Serbia steps up migrant checks after Paris attacks’. *Euractiv*. 2015. november 15.

⁹⁶ Bojan Perovic is a researcher at University of Hamburg

⁹⁷ Aljazeera. ‘Tensions between Croatia and Serbia rise over refugees’. *Aljazeera*. 2015. szeptember 24.

⁹⁸ Pavlović, A. ‘A Passage to Europe: Serbia and the Refugee Crisis’. *Contemporary Southeastern Europe* (2016), 3(1), 59-65. p. 61

⁹⁹ Aljazeera. ‘Tensions between Croatia and Serbia rise over refugees’. *Aljazeera*. 2015. szeptember 24.

¹⁰⁰ Aljazeera. ‘Tensions between Croatia and Serbia rise over refugees’. *Aljazeera*. 2015. szeptember 24.

a nyugat-balkáni régióban attól tartanak, hogy „az Iszlám Állam alvó sejtjei be tudnának szivárogni a régióba szíriai menekülteknek álcázva”¹⁰¹.

Javaslatok és konklúzió

JOBB EGYÜTTMŰKÖDÉS A NYUGAT-BALKÁNI ORSZÁGOK ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ BIZTONSÁGI SZERVEI KÖZÖTT.

Létfontosságú, hogy folyamatos és nemzetközi együttműködés alakuljon ki az érintett nyugat-balkáni országok, illetve az érintett országok és az Európai Unió biztonsági szervei között annak érdekében, hogy csökkentsék a dokumentumok nélkül érkező menekültekkel járó biztonsági kockázatot, illetve az embercsempészek és terroristák működésével járó veszélyeket.

A BALKÁN ORSZÁGOK KAPCSOLATÁNAK JAVÍTÁSA.

A menekültek egyenlőtlen elosztása Horvátország és Szerbia között feszültségekhez vezetett a két kormány között, melyet a magas beosztású tisztviselőknek mihamarabb meg kell oldania. Macedónia és Görögország például sikeresen feloldotta a határzárból következő feszültségeket. Annak érdekében, hogy az államok vezetői közötti összetűzéseket el tudják kerülni, rendkívül fontos, hogy az érintett kormányok összehangolják erőfeszítéseket a problémák megoldása érdekében.

AZ EUROPOL TERRORELHÁRÍTÁS CSAPATÁVAL VALÓ EGYÜTTMŰKÖDÉS.

Az EUROPOL bejelentette, hogy 200 terrorelhárítási szakértőt küld az érintett országok határára. A szakértők a menekülttáborokban dolgoznának annak érdekében, hogy azonosítsák és elfogják a terrorizmussal gyanúsított egyéneket.

ALAPVETŐ INFORMÁCIÓK BIZTOSÍTÁSA A MENEKÜLTEK SZÁMÁRA.

Létfontosságú, hogy a menekültek fenntartható és megbízható egészségügyi támogatást kapjanak. A menekülteket tájékoztatni kell a menedékjog jogi feltételeiről és a rendelkezésükre álló lehetőségekről, amivel javítani tudnak helyzetükön. Tekintettel arra, hogy a menekültek

¹⁰¹ Solomon, J. 'Islamic State plotting to infiltrate, destabilize Balkans, intelligence suggest'. *The Washington Times*. 2015. november 5.

jelentős része kiskorú, fontos biztosítani, hogy a menekültek lehetőségeket kapjanak a tanulásra.

AZ EU BŐVÍTÉSI PROGRAMJÁNAK MEGERŐSÍTÉSE.

Kulcsfontosságú, hogy a nyugat-balkáni országok megerősítsék az EU- és NATO-párti nézeteiket, hogy elkerüljék az orosz befolyás növekedését a helyi politikában. Az Európai Unió transzformatív politikai programja jelentős múlttal rendelkezik, amelynek lényege a „jutalom általi megerősítés” stratégiáját követi.¹⁰²

A HELYI HATÓSÁGOK FIGYELÉSE ÉS A MENEKÜLTEK ELLEN ELKÖVETETT EMBERI JOGI SÉRELMEKRÖGZÍTÉSE.

A rendőrség és a helyi hatóságok által elkövetett emberi jogi sérelmeket dokumentáló jelentések, amelyeket civil szervezetek írtak, felhívták a helyi intézményeket, hogy felelősségteljesen járjanak el és büntessék meg a menekülteket bántalmazókat. Az érintett országok kormányai elutasították a vádakot, és a szerb kormány kihangsúlyozta, hogy nem készült jelentés a hivatalos szerveket ért helytelen bánásmódról.¹⁰³

¹⁰² Schimmelfennig and Sedelmeier. 'Introduction: Conceptualizing the Europeanization of Central and Eastern Europe' in Schimmelfennig, F., and Sedelmeier, U., (eds.) *The Europeanization of Central and East-ern Europe* (London: Cornell University Press, 2005), p. 11.

¹⁰³ Sikimic, S. 'Serbia: EU's migration and asylum stopgap'. *Middle East Eye*. 2015. augusztus 26.

English summary - Security Policy and Migration

Securitisation

What started as a humanitarian question has now been largely transformed into a security issue all over Europe. The migration crisis has been presented by several populist political voices as an existential threat not only to the individual states, but to the entirety of Europe, and the European Union. This represents the securitisation of the refugees; wherein a political subject – in this case, the migrant/refugee - is framed as a source of danger that threatens the survival or wellbeing of the entire collective and thus must be contained even by non-conventional means.¹⁰⁴ Paying attention to such processes is crucial, as how the securitised subject is framed will enable particular actions on the side of the securitising power, especially in the hands of populist political forces have the means to shape public opinion and claim to represent the ‘silent majority’ in states and thus act based on the legitimising force of popular demand. Future analysis should focus on gaining a holistic understanding of the implications of the securitisation of the migration crisis, for which the report in consideration aimed to provide up-to-date background knowledge on the refugee crisis and its implications.

Methodology and aims

The report collected and analysed publicly available information with the aim of offering a coherent and up-to-date view of the situation in the Western Balkans with regards to the impact of the refugee crisis, with focus placed on the policy and security implications of the refugee crisis in this region. Given the nature of the study, the research considered quantitative and qualitative sources alike, such as data collected by the United Nations High Commissioner for Refugees and FRONTEX, different interviews with politicians, refugees and other authorities, and NGO reports. The report also evaluated the policies and legislation of the given countries in certain areas to provide readers with more up-to-date and specific information on migration-related issues.

¹⁰⁴ Buzan, B., Weaver, O. and de Wilde, J. *Security – A New Framework for Analysis*, (Colorado, Lynne Rinner Publishers, Inc., 1998), p. 23.

Migration route in the Western Balkans

According to FRONTEX, in 2014 the increase in the number of refugees was as high as 27%. Specifically, in 2013 there were 40 000 illegal crossings, while in 2014 this number rose to 66 000.¹⁰⁵ More than half of the total consisted of asylum-seekers from the Western Balkans. Nevertheless, the number of asylum-seekers from Syria, Afghanistan and Iraq spiked in 2015. The number of illegal border crossings in the Western Balkans peaked in 2015 with 2 081 366 crossings detected at the borders of countries along the Western Balkan route¹⁰⁶, namely Greece, Macedonia, and Serbia. However, during the first quarter of 2016, the number of refugees decreased by 84% compared to the end of 2015. After Hungary decided to toughen its immigration legislation, the new, alternative routes through Croatia and Slovenia, and Albania and Italy were used to reach Germany or other European destinations. Another alternative was the route through Russia (see below).

Policy responses

FORMER YUGOSLAV REPUBLIC OF MACEDONIA

At the height of the migration crisis in 2015, Macedonia's primary policy response was to accommodate as much refugees as they can, and to 'process' them as quickly as possible. While the state aided the refugees seeking to travel through the country, Macedonian authorities have not yet addressed the human rights abuses committed in the country. The lengthy Human Rights Watch Report on police brutality against migrants and asylum-seekers in FYROM documented several cases where, despite evidence on police violence being available, authorities had failed to properly investigate the case and prosecute those responsible.¹⁰⁷

CROATIA

Since late September 2015, when Hungary had decided to seal its border with Serbia and stop refugees from entering and travelling through its territory, Croatia has become one of the most frequently used transit countries.¹⁰⁸ Since February 2016 Croatia has been employing stricter policies to ensure that only those fleeing war and persecution enter the European Union, stating

¹⁰⁵ FRONTEX. 'Western Balkans Annual Risk Analysis 2015' (Varsó, European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, 2015), p. 19.

¹⁰⁶ FRONTEX. 'Western Balkans Annual Risk Analysis 2015' (Varsó, European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, 2015), p. 8.

¹⁰⁷ Human Rights Watch. 'As Though We Are Not Human Beings. Police Brutality against Migrants and Asylum Seekers in Macedonia' (New York, Human Rights Watch, 2015), p. 3.

¹⁰⁸ Sisgoreo, T. 'Refugee Crisis in Croatia – Report' (Berlin, Borderline-europe.de, 2016), p. 1

that they only would accept Syrians and Iraqis who can prove that they have previously entered and registered in Serbia.¹⁰⁹ Croatia has agreed to the European Union's resettlement policy, and, consequently, it will accept 84 people per month starting from July 2016 until December 2017, adding up to 1617 people in total.¹¹⁰

SERBIA

After Hungary had decided to seal its border by erecting a barbed wire fence to keep refugees and migrants in Serbia, the country was put into a difficult position. Refugees started to pass through Serbia towards Croatia and then to Slovenia. However, after receiving a large amount of migrants, Slovenia also decided to close its border, and on 11 November of 2015 it started building a fence along its border with Croatia.¹¹¹ As a result of sealed borders, refugees stranded in Serbia. Citizens' response to the refugee crisis in general was positive, partly due to the governments' attitude and its influence on the population regarding the need to help refugees.¹¹² However, Islamophobia has been on the rise within the country.¹¹³

Refugee crisis as a political tool

RUSSIAN INFLUENCE

With relation to the refugee crisis, US Gen Philip Breedlove, NATO Supreme Allied Commander Europe commented in March 2016 that "Russia's entry into the fight in Syria has exacerbated the problem" and that "[...] Russia and the Assad regime are deliberately weaponising migration in an attempt to overwhelm European structures and break European resolve".¹¹⁴ Moreover, while Russia's actions in Syria may have had exacerbated the number of migrants seeking to reach Europe, officials in Norway and Finland have voiced concerns that Russia might be more directly contributing to the increasing pressure on European states to cope with the refugee crisis by strategically controlling (facilitating or stopping) the inflow of people through Russian borders.¹¹⁵ In the Western Balkans, Russian politics will likely try

¹⁰⁹ Ibid. p. 5

¹¹⁰ Ibid. p. 11

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Pavlović, A. 'A Passage to Europe: Serbia and the Refugee Crisis'. *Contemporary Southeastern Europe* (2016), 3(1), 59-65. p. 63.

¹¹³ Bayrakli & Hafez. 'European Islamophobia Report: Serbia 2015' (Ankara, SETA, 2016), p. 458.

¹¹⁴ Dearden, L. 'Russia and Syria 'weaponising' refugee crisis to destabilize Europe, NATO commander claims'. *The Independent*. 3 March 2016.

¹¹⁵ See, for example Higgins, A. 'Avoiding Risky Seas, Migrants Reach Europe With an Arctic Bike Ride'. *The New York Times*. 9 October 2015.; and Higgins, A. E.U. 'Suspects Russian Agenda in Migrants' Shifting Arctic Routes'. *The New York Times*. 2 April 2016.

to inhibit the democratization process and increase tensions, especially in Serbia, Bosnia and Herzegovina and some other Balkan countries. Consequently, this would also hinder ongoing NATO integration and EU ascension processes, which remains one of the goals of Russian foreign policy in the Western Balkans.¹¹⁶ Russia has a wide range of channels and opportunities to fuel anti-Western propaganda, especially in Serbia, Bosnia and Herzegovina, Montenegro and, to a lesser extent, in the Former Yugoslav Republic of Macedonia,¹¹⁷ such as energy political influence, and Russian backed (pro-Russian) far-right political voices.

EU-TURKEY DEAL

The EU-Turkey deal was signed on 18 March 2016 as an attempt to ameliorate the migration pressure on the EU coming through the Eastern Mediterranean and the Western Balkans.¹¹⁸ The deal allows for the return of migrants arriving illegally to the Greek Islands to Turkey; since its implementation there has been a decrease in the number of people arriving to Greece and, consequently, to the Western Balkans.¹¹⁹ The EU promised to accelerate the visa liberalization process for Turkey, so Turkish citizens could travel visa free to the EU by June 2016 the latest. According to the agreement, the EU also agreed that it will “re-energize” the Turkish accession process to the EU.¹²⁰ Recent developments, however, have negatively influenced the negotiation process. Visa liberalisation had not occurred before June 2016, and the coup attempt that occurred on 15 July 2016 in Turkey, and the subsequent crackdown on various institutions of the state, the armed forces, the media and academics that resulted in the purging of those found to be undesirable by the state, have damaged the process and the deal is now in danger.

¹¹⁶ De Borja Lasheras et al. ‘(Policy brief) Return to Instability: How migration and great power politics threaten the Western Balkans’, (London, European Council on Foreign Relations, 2016), p. 1.

¹¹⁷ Ibid. p. 5

¹¹⁸ Parliamentary Assembly. ‘The situation of refugees and migrants under the EU-Turkey Agreement of 18 March 2016’ (Brussels, European Council, 2016), p. 1.

¹¹⁹ European Commission. ‘COM (2016) 231 final – Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, and the Council – First report on the progress made in the implementation of the EU-Turkey Statement’ (Brussels, European Commission, 2016), p. 3.

¹²⁰ European Commission. ‘Fact sheet. Implementing the EU-Turkey Statement – Questions and Answers’ (Brussels, European Commission, 2016).

Security implications

THE FORMER YUGOSLAV REPUBLIC OF MACEDONIA

The overall attitude in Macedonia is that the refugee crisis may pose a threat to the country's security, especially through unknown or undocumented asylum-seekers entering the country. The situation at the border between Macedonia and Greece remains tense with more soldiers being deployed by the Macedonian government to monitor the situation.¹²¹ There have been attempts to coordinate efforts to prevent a potential security threat stemming from the refugee crisis on both the local and international level. However, the government has faced many challenges in international coordination, especially with the European Union, since it is not yet a member state.

SERBIA AND CROATIA

The terrorist attacks in Paris have sparked fear regarding the undocumented refugees arriving to Serbia. Serbian authorities confirmed that Ahmad Almoammad, a suicide bomber from Syria who participated in the Paris attacks, came to Serbia through Presevo (where he was registered), but later on travelled through Hungary and Austria to reach France.¹²² In Croatia, public opinion is expected to turn more and more against asylum-seekers due to the terror attacks. According to Bojan Perovic's statement for Balkan Insight, the fear of Muslim asylum-seekers will only become more apparent, especially since the Croatian Democratic Union is back in the government, thus anti-refugee rhetoric is expected to increase.¹²³ There has also been conflict between Serbia and Croatia that culminated in an import ban imposed by Serbia, to which Croatia responded by prohibiting all Serbian vehicles from entering the country.¹²⁴

Policy suggestions and conclusion

- 1) Establishment of better coordination between the Western Balkan and EU security authorities
- 2) More extensive and positive diplomacy between Western Balkan Countries
- 3) Cooperation with EUROPOL counterterrorism team
- 4) Provide basic necessities and assistance for refugees and migrants

¹²¹Deliso, C. 'Migration Intelligence Indicates Potential Security Breakdown in Macedonia and Mediterranean'. *Balkananalysis*. 2016. május 15.

¹²²Micallef, M. '“Absolute Nonsense” to Blame Terrorism on Refugees'. *Migrant Report*. 17 November 2015.

¹²³Bojan Perovic is a researcher at University of Hamburg

¹²⁴Aljazeera. 'Tensions between Croatia and Serbia rise over refugees'. *Aljazeera*. 24 September 2015.

- 5) Reinforce commitment to EU enlargement policy
- 6) Monitor local authorities and record cases of human rights abuse

Bibliográfia

ACAPS Balkan Migrant Crisis. *The Balkan Migrant Crisis, AN INTRODUCTION*. Forrás: <http://data.unhcr.org/mediterranean/download.php?id=510>

[Utoljára megnyitva: 2016. augusztus 9].

AFP. 'Migration is 'poison' for Europe'. *Yahoo! News*. 2016. július 26. Forrás:

<https://www.yahoo.com/news/migration-poison-europe-says-hungary-pm-181052486.html>

[Utoljára megnyitva: 2016. november 13].

Akiraly. 'Törökország az EU-val kötött menekültügyi megállapodás felmondásával fenyegetőzik'. *444.hu*. 2016. november 3. Forrás: <http://444.hu/2016/11/03/torokorszag-az-eu-val-kotott-menekultugyi-megallapodas-felmondasaval-fenyegetozik>

[Utoljára megnyitva: 2016. november 13].

Aljazeera. 'Tensions between Croatia and Serbia rise over refugees'. *Aljazeera*. 2015.

szeptember 24. Forrás: <http://bit.ly/2aKbs2k> [Utoljára megnyitva: 2016. november 13].

B92 Net. 'Vucic on migrant crisis: Egoism reigns among EU countries'. *B92.net*. 2016.

március 30. Forrás: <http://bit.ly/2bhFRRg> [Utoljára megnyitva: 2016. augusztus 9].

Balkans in Europe Policy Advisory Group. 'Policy Brief: Western Balkans and the EU:

Beyond the Autopilot Mode'. Forrás: <http://balkanfund.org/wp-content/uploads/2015/11/BIEPAG-Western-Balkans-and-the-EU-Beyond-the-Autopilot-Mode.pdf> [Utoljára megnyitva: 2016. november 13].

Beale, C. 'Refugee crisis: Macedonia tells Germany they've 'completely failed''. *The Independent*. 2016. március 12. Forrás:

<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/macedonia-tells-germany-youve-completely-failed-a6927576.html> [Utoljára megnyitva: 2016. november 13].

BIRN. 'Slovenia First to Implement EU-Turkey Refugee Deal'. *Balkan Insight*. 2016.

március 08. Forrás: <http://www.balkaninsight.com/en/article/turkey-wants-money-visa-liberalization-in-exchange-for-deal-on-migrants-03-07-2016>

[Utoljára megnyitva: 2016. november 13].

Boffey, D. 'Russia 'stoking refugee unrest in Germany to topple Angela Merkel'. *The Guardian*. 2016. március 5. Forrás:

<https://www.theguardian.com/world/2016/mar/05/russia-refugee-germany-angela-merkel-migration-vladimir-putin>

[Utoljára megnyitva: 2016. november 13].

Buzan, B., Weaver, O. and de Wilde, J. (1998) *Security – A New Framework for Analysis*, (Colorado: Lynne Rinner Publishers, Inc., Boulder).

Colliopoulou, H. 'First migrant drownings in Aegean since EU-Turkey deal'. *Reliefweb*. 2016. április 9. Forrás: <http://reliefweb.int/report/greece/first-migrant-drownings-aegean-eu-turkey-deal> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

De Borja Lasheras et al. '(Policy brief) Return to Instability: How migration and great power politics threaten the Western Balkans', (London, European Council on Foreign Relations, 2016). Forrás: http://www.ecfr.eu/publications/summary/return_to_instability_6045 [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

De La Baume, M. 'Post-coup crackdowns throws doubt on Turkey migration deal'. *Politico*. 2016. július 20. Forrás: <http://www.politico.eu/article/post-coup-crackdown-throws-doubt-on-turkey-eu-migration-deal-recep-tayyip-erdogan/> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Deliso, C. 'Migration Intelligence Indicates Potential Security Breakdown in Macedonia and Mediterranean'. *Balkananalysis*. 2016. május 15. Forrás: <http://bit.ly/2b1m0oV> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

ECHO Factsheet. 'Serbia: Refugee Crisis' (Serbia, European Commission Humanitarian Aid and Civil Protection, 2016). Forrás: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/serbia_en.pdf. [Utoljára megnyitva: 2016. augusztus 9].

Ekathimerini. 'Europol to send experts to Greek islands as refugee influx grows'. *Ekathimerini.com*. 2016. május 12. Forrás: <http://www.ekathimerini.com/208591/article/ekathimerini/news/europol-to-send-experts-to-greek-islands-as-refugee-influx-grows> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

European Commission. 'COM (2016) 231 final – Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, and the Council – First report on the progress made in the implementation of the EU-Turkey Statement'. (Brussels, European Commission, 2016) Forrás: <http://bit.ly/26eJVss> [Utoljára megnyitva: 2016. augusztus 9].

European Commission. 'Funding to main migration-related activities in the Western Balkans and Turkey' (Brussels, European Commission, 2015). Forrás: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-15-5535_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5535_en.htm) [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

European Commission. 'Managing the Refugee Crisis – Western Balkans Route Progress Report' (Brussels, European Commission, 2015). Forrás: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/managing_the_refugee_crisis_-_western_balkans_route_state_of_play_report_20160210_en.pdf
[Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

European Commission. 'Standard Eurobarometer 84. Public Opinion in the European Union' (Brussels, European Commission, 2015). Forrás: <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/70297> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

EUROPOL. 'EUROPOL setting up team of 200 investigators to deploy to migration hotspots'. 2016. május 12. Forrás: <https://www.europol.europa.eu/content/europol-setting-team-200-investigators-deploy-migration-hotspots> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Frankfurter Allgemeine. 'Merkel: Lage in Türkei ist "alarmierend"'. *Frankfurter Allgemeine*. 2016. november 2. Forrás: <http://www.faz.net/aktuell/feuilleton/angela-merkel-verschaerft-kritik-an-verhaftungen-in-tuerkei-14509228.html> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

FRONTEX. 'Wester Balkans Quarterly – Quarter 1 January - March 2016' (Varsó, European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, 2016). Forrás: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/WB_Q1_2016.pdf
[Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

FRONTEX. 'Western Balkans Annual Risk Analysis 2014' (Varsó, European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, 2015). Forrás: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/WB_ARA_2014.pdf
[Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

FRONTEX. 'Western Balkans Annual Risk Analysis 2015' (Varsó, European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, 2015). Forrás: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/WB_ARA_2015.pdf [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Gallagher, L. 'Special United Macedonian Diaspora Report: Macedonia's Involvement in the Migrant Crisis' (Washington, United Macedonian Diaspora, 2016). Forrás: <http://www.umdiaspora.org/index.php/en/frontpage-news/65-territorial-integrity/1146-umd-releases-special-report-macedonia-s-involvement-in-the-migrant-crisis>
[Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Harding, L. 'Hungarian police arrest driver of lorry that had 71 dead migrants inside'. *The Guardian*. 2015. augusztus 28. Forrás: <https://www.theguardian.com/world/2015/aug/28/more-than-70-dead-austria-migrant-truck-tragedy> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Higgins, A. 'Avoiding Risky Seas, Migrants Reach Europe With an Arctic Bike Ride'. *The New York Times*. 2015. október 9. Forrás: http://www.nytimes.com/2015/10/10/world/europe/bypassing-the-risky-sea-refugees-reach-europe-through-the-arctic.html?_r=0 [Utoljára megnyitva: 2016. november 13].

Higgins, A. E.U. 'Suspects Russian Agenda in Migrants' Shifting Arctic Routes'. *The New York Times*. 2016. április 2. Forrás: http://www.nytimes.com/2016/04/03/world/europe/for-migrants-into-europe-a-road-less-traveled.html?_r=0 [Utoljára megnyitva: 2016. november 13].

Human Rights Watch. 'As Though We Are Not Human Beings. Police Brutality against Migrants and Asylum Seekers in Macedonia' (New York, Human Rights Watch, 2015). Forrás: <https://www.hrw.org/report/2015/09/21/though-we-are-not-human-beings/police-brutality-against-migrants-and-asylum> [Utoljára megnyitva: 2016. augusztus 9].

Hungarian Helsinki Committee. 'NO COUNTRY FOR REFUGEES – Informational Note', (Budapest, Hungarian Helsinki Committee, 2015). Forrás: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC_Hungary_Info_Note_Sept-2015_No_country_for_refugees.pdf [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Kirk, A. 'Iraq and Syria: How many foreign fighters are fighting for Isil?' *The Telegraph*. 2016. március 24. Forrás: <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/03/29/iraq-and-syria-how-many-foreign-fighters-are-fighting-for-isil/> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Lambrechts, T. 'MO* reporter undercover in human trafficking in Macedonia'. *Mondiaal Nieuws*. 2015. április 28. Forrás: <http://www.mo.be/en/report/moreporter-undercover-human-trafficking-macedonia> [Utoljára megnyitva: 2016. augusztus 9].

Lilyanova, V. 'The Western Balkans Frontline on the migrant crisis' (European Parliament, Brussels, 2016). Forrás: <http://bit.ly/2b1o6Fe> [Utoljára megnyitva: 2016. augusztus 9].

Micallef, M. "'Absolute Nonsense' to Blame Terrorism on Refugees". *Migrant Report*. 2015. november 17. Forrás: <http://bit.ly/2bdT55y> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Moshinsky, B. 'Russia is trying to topple Angela Merkel, according to a NATO expert'. *Business Insider UK*. 2016. március 6. Forrás: <http://uk.businessinsider.com/russia-is-trying-to-topple-angela-merkel-according-to-a-nato-expert-2016-3> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Moving Europe. 'Report on Systemic Human Rights Violations by the Croatian Authorities in the Closed Parts of the Winter Reception and Transit Centre in Slavonski Brod', (Moving Europe, 2016) Forrás: <http://moving-europe.org/wp-content/uploads/2016/03/Slavonski-Brod.pdf> [Utoljára megnyitva: 2016. augusztus 9].

Pavlic, V. 'Croatia to Accept Refugees Depending on Implementation of EU Agreement with Turkey'. *Total Croatia News*. 2016. április 8. Forrás: <http://bit.ly/2aTJ9t9> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Pavlović, A. 'A Passage to Europe: Serbia and the Refugee Crisis'. *Contemporary Southeastern Europe* (2016), 3(1), pp. 59-65.

Porter, Tom. *ISIS sets up training camp near isolated Bosnian village*. *International Business Times*. (2015. július) Forrás: <http://www.ibtimes.co.uk/isis-sets-training-camp-near-isolated-bosnian-village-1511546> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

RT. 'Refugees in Serbia stage hunger strike, demand Hungary opens border'. *Russian Times*. 2016. július 22. Forrás: <https://www.rt.com/news/352780-refugees-serbia-hunger-strike/> [Utoljára megnyitva: 2016. augusztus 9].

Schimmelfennig and Sedelmeier. 'Introduction: Conceptualizing the Europeanization of Central and Eastern Europe' in Schimmelfennig, F., and Sedelmeier, U., (eds.) *The Europeanization of Central and East-ern Europe* (London: Cornell University Press, 2005), pp. 1-28.

Sikimic, S. 'From Syria to Serbia: The migrants' Balkan backdoor'. *Middle East Eye*. 2015. augusztus 26. Forrás: <http://www.middleeasteye.net/news/syria-serbia-migrants-balkan-backdoor-1184791364> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Sikimic, S. 'Serbia: EU's migration and asylum stopgap'. *Middle East Eye*. 2015. augusztus 26. Forrás: <http://www.middleeasteye.net/news/eu-s-migration-and-asylum-stopgap-881724987> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Solomon, J. 'Islamic State plotting to infiltrate, destabilize Balkans, intelligence suggest'. *The Washington Times*. 2015. november 5. Forrás:

<http://www.washingtontimes.com/news/2015/nov/5/islamic-state-plotting-to-infiltrate-destabilize-b/> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Squires, N. 'Macedonia closes its border 'completely' to migrants'. *The Telegraph*. 2016. március 9. Forrás:

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/macedonia/12188826/Macedonia-closes-its-border-completely-to-migrants.html> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Stevens and Sinmaz. 'Fears of new migrant surge after Turkey's crackdown on coup plotters: As Islamists demand revenge on streets for a third night, bloody response could scupper £5billion refugee deal with the EU.' *Dailymail.co.uk*. 2016. július 17. Forrás:

<http://www.dailymail.co.uk/news/article-3694783/Fears-fresh-Turkey-migrant-surge-Bloody-response-failed-coup-scupper-vital-5billion-refugee-deal-EU.html>

[Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

The United Nations Refugee Agency Public Information Section, 'Kosovo Crisis Update March 30th 1999'. *UNHCR.org*. Forrás:

<http://www.unhcr.org/news/updates/1999/3/3ae6b80dc/kosovo-crisis-update.html>

[Utoljára megnyitva: 2016. augusztus 9].

Toksabay and Gumrucku. 'Turkey Warns EU it is making 'serious mistakes' over failed coup'. *Reuters*. 2016. augusztus 10. Forrás: <http://www.reuters.com/article/us-russia-turkey-europe-minister-idUSKCN10L0S9>

[Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Traynor, I. 'Migration crisis: Hungarian PM says Europe in grip of madness'. *The Guardian*. 2015. szeptember 3. Forrás: <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/03/migration-crisis-hungary-pm-victor-orban-europe-response-madness>

[Utoljára megnyitva: 2016. november 13].

Ukraine Today. 'Hungarian Police return from Macedonia'. 2016. január 5. Forrás:

<http://uatoday.tv/politics/hungarian-police-arrive-in-macedonia-to-help-control-flow-of-migrants-566584.html> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Vincenti, D. 'Turkey to Back out of EU migrant deal if no visa-free travel'. *Euractiv*. 2016. július 31. Forrás: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/turkey-to-back-out-of-eu-migrant-deal-if-no-visa-free-travel/>

[Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

Vukojcic, S. 'Serbia steps up migrant checks after Paris attacks'. *Euractiv*. 2015. november 15.
Forrás: <http://bit.ly/2bhDm1i> [Utoljára megnyitva: 2016. november 16].

A szerzőkről

Juhász Attila politológus, a Political Capital ügyvezető igazgatója. Szakterülete a radikalizmuskutató, valamint a nemzetközi migrációs folyamatok és politikák elemzése.

Fatlum Gashi a Közép-európai Egyetem (CEU) hallgatója, a Political Capital gyakornoka. Fő érdeklődési területe az európai menekült- és migrációs helyzet.

Impresszum

© 2016

Friedrich-Ebert-Stiftung

Kiadó: A Friedrich-Ebert-Stiftung Budapesti Irodája

H-1056 Budapest, Fővám tér 2-3

Tel.: +36-1-461-60-11

Fax: +36-1-461-60-18

E-Mail: fesbp@fesbp.hu

Honlap: www.fesbp.hu

A jelen tanulmányban kifejtett nézetek a szerző nézetei, és nem feltétlenül tükrözik a Friedrich-Ebert-Stiftung nézeteit. A Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) által megjelentett és a honlapján található bármely anyagot tilos kereskedelmi forgalomba helyezni, megjelentetni a FES előzetes írásbeli engedélye nélkül.